

Σχέδιο δράσης για την πρόληψη ή/και την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων κάθε είδους, την ανάδειξη της σημασίας της διαφορετικότητας και την καταπολέμηση της βίας στα σχολεία

7085/14-05-2010 Απόφαση έγκρισης εκτέλεσης του έργου

20213/29-10-2010 Απόφαση ανάθεσης του έργου

- I-RED ΙΔΙΕΤΕΡΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ για τα ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ, την ΙΣΟΤΗΤΑ & την ΕΤΕΡΟΤΗΤΑ
- Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης ΕΠΕΚΔΙΒΙΜ του Υπουργείου Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ Π2

Καταγραφή δράσεων εξάλειψης διακρίσεων στα σχολεία από το διεθνή χώρο

Μάιος 2011

Καταγραφή δράσεων εξάλειψης διακρίσεων στα σχολεία από το διεθνή χώρο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
Επισκόπηση της καταγραφής διεθνών πρακτικών	2
Η εκπαίδευση σε θέματα διαφορετικότητας στον Καναδά	4
I - Η Περίοδος της Πολιτισμικής Ενδυνάμωσης	5
II - Επικέντρωση στις σχέσεις μεταξύ των ομάδων.	5
III - Αντι- Ρατσισμός	5
Τα προγράμματα και οι πρακτικές στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής	14
Τύποι προγραμμάτων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης	16
Απόδειξη της Αποτελεσματικότητας της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης	18
Η εκπαίδευση κατά του ρατσισμού και υπέρ της διαπολιτισμικότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ευρώπη.	33
Ενδεικτικά παραδείγματα από ευρωπαϊκές χώρες	50
Μεσογειακές χώρες: Ισπανία – Ιταλία	50
Ανατολική Ευρώπη - Ουγγαρία	52
Τα Προγράμματα Στην Αυστραλία	53
Συμπεράσματα	56
Εν κατακλείδι	61
Μεταφορισμότητα – εφαρμοσιμότητα διεθνών πρακτικών στο ελληνικό σχολείο	64
Βιβλιογραφία	66

Επισκόπηση της καταγραφής διεθνών πρακτικών

Η παρούσα μελέτη αποτελεί ανασκόπηση των σημαντικότερων προγραμμάτων αντι-ρατσισμού και διαπολιτισμικότητας τα οποία χρησιμοποιούνται σε σχολεία, αλλά και στην ευρύτερη κοινότητα

στον Καναδά

στις Η.Π.Α.

στο Ηνωμένο Βασίλειο και άλλες ευρωπαϊκές χώρες

στην Αυστραλία

Οι πηγές από τις οποίες αντλήσαμε τις πληροφορίες μας περιλαμβάνουν ακαδημαϊκές δημοσιεύσεις, ιστοσελίδες του διαδικτύου και κυβερνητική βιβλιογραφία.

Γενικά, η βιβλιογραφία καταδεικνύει

A. Την ύπαρξη πληθώρας προγραμμάτων για αυτά τα θέματα τα οποία βασίζονται σε ποικίλες ιδεολογικές και θεωρητικές θέσεις.

B. Την απουσία μιας καθολικής προσέγγισης για την καταπολέμηση του ρατσισμού και των διακρίσεων.

Τα βασικά συμπεράσματα που μπορούν να εξαχθούν από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση των προγραμμάτων που έχουν εφαρμοστεί στις χώρες που προαναφέραμε είναι τα ακόλουθα:

1. Οι παρεμβάσεις αφορούν όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, από το νηπιαγωγείο έως το Πανεπιστήμιο και εκτείνονται πέρα από αυτό, εμπλέκοντας την τοπική κοινότητα

(οικογένεια, γειτονιά, δημοτικούς φορείς κλπ). Πρόκειται, δηλαδή, για προγράμματα μεγάλης εμβέλειας και βάθους χρόνου, κάτι που είναι απαραίτητο για να υπάρξει ουσιαστική αλλαγή.

2. Είναι δύσκολο να διαφοροποιηθούν και να διαχωριστούν οι παρεμβάσεις ανάλογα με το θεωρητικό τους υπόβαθρο και την ιδεολογία τους. Συγκεκριμένα δεν είναι σαφές ποιο είναι το κοινό ή το διαφορετικό θεωρητικό υπόβαθρο σε προγράμματα που αυτοχαρακτηρίζονται αντι-ρατσιστικά ή διαπολιτισμικά ή εκπαίδευση για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Επιπλέον, χρησιμοποιούν την ίδια ορολογία με διαφορετικό τρόπο, αυξάνοντας την ασάφεια και τη σύγχυση στις θεωρητικές τους καταβολές.

3. Είναι σπάνιες οι περιπτώσεις στις οποίες τα προγράμματα αυτά αξιολογούνται όσον αφορά τα αποτελέσματά τους. Πιθανόν, αυτό να οφείλεται στην έλλειψη επαρκών κριτηρίων εγκυρότητας των αποτελεσμάτων τους. Ωστόσο, αυτή η απουσία αξιολόγησης καθιστά δύσκολη την οποιαδήποτε προσπάθεια από την πλευρά μας να διαχωρίσουμε τα « αποτελεσματικά» προγράμματα από τα « λιγότερο αποτελεσματικά».

Για αυτόν τον λόγο στην παρούσα έκθεση καταγράφουμε τις πρακτικές εκείνες οι οποίες φαίνεται να έχουν τη μεγαλύτερη συχνότητα εφαρμογής και την καλύτερη υποδοχή από τη σχολική και την ευρύτερη κοινότητα.

Οι πρακτικές με τη μεγαλύτερη απήχηση περιλαμβάνουν:

- Τη συνεργασία και την ανάθεση αρμοδιοτήτων στην ευρύτερη κοινότητα
- Την αναγνώριση ότι πλέον η ταυτότητα των περισσότερων μαθητών είναι ανομοιογενής και καθορίζεται από πολλαπλούς παράγοντες, όχι μόνο την εθνική καταγωγή
- Τη δημιουργία εύκολα προσιτών προγραμμάτων
- Την πρόωθηση της ενημέρωσης για τα προγράμματα με ειδικές εκδηλώσεις
- Την εμπλοκή των νέων
- Την εστίαση στον αθλητισμό και στην τέχνη
- Τις παρεμβάσεις στα μέσα μαζικής ενημέρωσης
- Τους σαφείς στόχους και την αξιολόγηση της απήχησης των προγραμμάτων.

Ακολουθεί η παρουσίαση του υλικού των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στον Καναδά, στις Η.Π.Α., στην Αυστραλία, στο Ηνωμένο Βασίλειο και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως εκφράζονται από τους εκπαιδευτικούς διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, από αυτούς που χαράσσουν πολιτικές και από τους ερευνητές της διαφορετικότητας, του ρατσισμού και των διακρίσεων. Θα εμβαθύνουμε στη θεματική αυτή, αναφερόμενοι σε πολιτικές που υπάρχουν και/ή περιγράφοντας συγκεκριμένα προγράμματα που εφαρμόζονται σε κάθε χώρα.

Η εκπαίδευση σε θέματα διαφορετικότητας στον Καναδά

Το πεδίο της εκπαίδευσης στη διαφορετικότητα, τις διακρίσεις και τα θέματα κοινωνικής δικαιοσύνης στον Καναδά έχει αλλάξει τα τελευταία 40 χρόνια, λόγω των ζυμώσεων που προήλθαν από τις δυναμικές κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Ειδικότερα, υπήρξε μεγάλη εξέλιξη τις τελευταίες δεκαετίες σε σχέση με θέματα εθνικά και πολιτισμικά, λόγω της επιρροής της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης του αντι-ρατσισμού και διάφορων άλλων τέτοιων θέσεων (Fleras & Elliot, 1992. Moodley, 1995. Young, 1995).

Ο Καναδάς αποτελεί ένα από τα λίγα κράτη που έχουν θεσπίσει εθνική κοινωνική πολιτική με διαπολιτισμικά ιδεώδη (Joshee, 2004. Moodley, 1995), τα οποία παρουσιάστηκαν πρώτη φορά ως πολιτικές δηλώσεις, από τον πρωθυπουργό Trudeau το 1971. Ακολούθησαν και άλλες επικράτειες του Καναδά, οι οποίες ψήφισαν δικές τους εκδοχές διαπολιτισμικής πολιτικής, ξεκινώντας με την Manitoba το 1972 και την Saskatchewan το 1974. Πιο πρόσφατες πολιτικές αποφάσεις σχετικά με την διαπολιτισμική εκπαίδευση, εκφράστηκαν στο “Canadian Charter of Rights and Freedoms” το 1982 και στο “Canadian Multiculturalism Act” το 1984. Επίσης, τα ιστορικά χαρακτηριστικά της μετανάστευσης στον Καναδά, οι πολιτικές, τα κοινωνικά και εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι κοινωνικές αντιδράσεις διαφέρουν σημαντικά σε σχέση με άλλες χώρες, επηρεάζοντας την ιδιαίτερη πορεία ανάπτυξης που έχει ακολουθήσει η χώρα, ως προς τις εκπαιδευτικές πολιτικές, το πρόγραμμα σπουδών, την έρευνα και τις πρακτικές που βασίστηκαν στα ερευνητικά αποτελέσματα (Fleras & Elliot, 1992. Joshee, 2004. Kymlicka, 1998. Moodley, 1995. Whitaker, 1991).

Έχοντας ως δεδομένο ότι η κοινωνία απαρτίζεται από μία ποικιλία διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων, η πλειοψηφία των οποίων είναι είτε απόγονοι μεταναστών είτε μετανάστες πρώτης γενιάς, η χώρα του Καναδά έχει δεσμευτεί για την προώθηση των θεμάτων της διαφορετικότητας και της διαπολιτισμικότητας. Πράγματι, από την πρώτη δημόσια πολιτική καναδική πολιτική για τη διαπολιτισμικότητα το 1971, ο πλουραλισμός και η διαφορετικότητα κατοχυρώθηκαν ως «η ουσία της καναδικής ταυτότητας» (Canada House of Commons, 1971, όπως παρατέθηκε σε Wood και Gilbert, 2005, σ. 860). Η διαπολιτισμικότητα έχει γίνει κοινωνικό ιδεώδες αλλά και οργανωμένο όραμα για την καναδική δημόσια πολιτική σε όλα τα επίπεδα.

Εν συντομία, η παραδοσιακή διαπολιτισμική εκπαίδευση στον Καναδά χαρακτηρίζεται από βραχυπρόθεσμα προγράμματα και συμπληρωματικά διδακτικά υλικά, (σχεδιαμένα ώστε να προκαλούν αλλαγές) με στόχο την αλλαγή στις ατομικές στάσεις των μαθητών και των δασκάλων. Ο στόχος είναι καλλιεργηθεί ο σεβασμός για την πολιτισμική κληρονομιά «των άλλων», ώστε να αυξηθεί η δια-ομαδική αρμονία (ενδεικτικά Kehoe, 1994. Young, 1984). Οι McLeod και Krugly-Smolka (1997) διαχώρισαν 3 διαφορετικές περιόδους:

I - Η Περίοδος της Πολιτισμικής Ενδυνάμωσης - σε αυτή την περίοδο η πολιτική για την εκπαίδευση και τα προγράμματα σπουδών επικεντρώθηκε στην πολιτισμική κατανόηση, την πολιτισμική διευκόλυνση, την διατήρηση της πολιτισμικής κληρονομιάς και την πολιτισμική προσαρμογή.

II - Επικέντρωση στις σχέσεις μεταξύ των ομάδων. Στην περίοδο αυτή δόθηκε αυξημένη έμφαση στις σχέσεις μεταξύ των διαφορετικών πολιτισμικών ομάδων, την ίδρυση δημοσίων ιδρυμάτων, την ευαισθητοποίηση του κόσμου και των υπηρεσιών στη διαφορετικότητα. Εξακολούθησαν να υπάρχουν τα προγράμματα πολιτισμικής υποστήριξης και προσαρμογής των μεταναστών, ωστόσο η έμφαση στην φάση αυτή δίνεται στις δια-ομαδικές σχέσεις.

III - Αντι- Ρατσισμός – στην περίοδο αυτή διερευνήθηκε άμεσα το εκπαιδευτικό υλικό που χρησιμοποιείται στα σχολεία και οι σχέσεις εξουσίας στο ίδιο το σχολικό πλαίσιο, ώστε να εντοπιστούν οι προκαταλήψεις που υπήρχαν στο εκπαιδευτικό υλικό και αδικίες της κατανομής εξουσίας στα σχολικά πλαίσια.

Σύμφωνα με τους Dei (2000), Ng (2003) και Shields (2000) μία ποικιλία προσεγγίσεων για το δικαίωμα στην εκπαίδευση, (συμπεριλαμβάνεται η απαρτιωμένη προσέγγιση) αναγνωρίζει την σύνθετη και αντικρουόμενη πραγματικότητα των ατομικών εμπειριών σε θέματα φυλής, γένους, τάξης, ικανότητας και άλλων κατηγοριών διαφορετικότητας που ισχύουν. Η προσέγγιση αυτή στοχεύει στην αντιμετώπιση και την αντίδραση στον ρατσισμό και τον φυλετισμό που εκδηλώνεται είτε από μεμονωμένα άτομα είτε σε ευρύτερα πλαίσια (θεσμικός ρατσισμός). Ένα σημαντικό χαρακτηριστικό

της προσέγγισης αυτής είναι η συνεργατικότητα όλου του δικτύου/συστηματος αυτών που επιδιώκουν μία κοινωνία που χαρακτηρίζεται από ανοχή και αποδοχή. Οι πολίτες στο πλαίσιο αυτό θεωρούν πως, ως Καναδοί πολίτες έχουν δικαιώματα, καθήκοντα, και ευθύνες: σε αυτά πρέπει να περιλαμβάνεται ο αμοιβαίος σεβασμός.

Οι McLeod και Krugly-Smolka (1997) σχολιάζουν για αυτό το ενιαίο πρόγραμμα, πως πρόκειται για μία προσέγγιση «ολόκληρου του σχολείου», την οποία περιγράφουν ως εξής: ο σχεδιασμός και η εφαρμογή μίας προσέγγισης «ολόκληρου σχολείου», αποτελεί έναν από τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους για να μπορέσουν να επέλθουν αλλαγές στις δια-ομαδικές σχέσεις στον χώρο του σχολείου. Περιλαμβάνει την απόφαση όλων των σχολικών μελών ότι το σχολείο είναι ένας χώρος όπου ο καθένας θα πρέπει να νιώθει πως ανήκει και την απόφαση να γίνει μία εστιασμένη προσπάθεια για την επίτευξη του στόχου αυτού. Ένα σχολείο που υιοθετεί τον στόχο δεσμεύεται σε συνεχή προβληματισμό και αναστοχασμό σχετικά με τις πρακτικές που εφαρμόζει και στην αλλαγή των πρακτικών αυτών, όταν δεν υπηρετούν τις ανάγκες όλων των παιδιών του σχολείου. Η καθολική αυτή αλλαγή αποτελεί ουσιαστικά αποτέλεσμα της συνεργασίας όλων των μελών του, με απώτερο στόχο την ανάπτυξη αμοιβαίου σεβασμού και εκτίμησης.

Το μεγάλο πλεονέκτημα της μεθόδου αυτής είναι ότι μετατοπίζει το βάρος για την ευθύνη της αλλαγής, από τους λίγους εκπαιδευτικούς του σχολείου, που εργάζονται για αυτόν τον στόχο, σε ολόκληρο το πλαίσιο. Και αυτό γίνεται με την υποστήριξη της διεύθυνσης του σχολείου η οποία είναι πολύ σημαντική για την εξέλιξη του προγράμματος. Η προσέγγιση αυτή έχει το επιπρόσθετο όφελος ότι η εμπειρία των παιδιών δεν είναι περιορισμένη στον χώρο μίας τάξης, αλλά έχει μία συνέχεια σε όλο το σχολικό πλαίσιο προσφέροντας παράλληλα στους εκπαιδευτικούς ένα κοινό και εγκεκριμένο έργο, στο οποίο μπορούν να δεσμευτούν εποικοδομητικά.

Η διαδικασία περιλαμβάνει τα εξής στάδια : (1.) αξιολόγηση των διαφορετικών απόψεων που έχουν τα παιδιά, πέρα από την «ρητορική δήλωση» «είμαστε όλοι το ίδιο», (2.) διερεύνηση της προέλευσης αυτών των πεποιθήσεων (3.) επαναξιολόγηση του ρόλου του εκπαιδευτικού υλικού και της ίδιας της εκπαιδευτικής διαδικασίας, (4.) εξέταση των κοινωνικών και κοινοτικών πηγών των απόψεων αυτών.

Υπάρχουν 3 επίπεδα στα προγράμματα που υιοθετούν τα καναδικά σχολεία. Το πρώτο επίπεδο επικεντρώνεται στους μαθητές και στο σχολικό περιβάλλον, συμπεριλαμβανόμενης και της εκπαιδευτικής ύλης:

Ευαισθητοποίηση / Ενημέρωση:

Εκπόνηση μελετών και ερωτηματολογίων

Συμφωνία συναντήσεων με τους γονείς, τη διοίκηση του σχολείου, και τους υπεύθυνους της κοινότητας

Δημιουργία αφισών, διοργάνωση εκδηλώσεων στο σχολείο

Πρόσκληση ομιλητών σε μεμονωμένες τάξεις ή σε όλο το σχολείο

Οργάνωση ειδικών εκδηλώσεων, ταινιών, συναυλιών

Σχεδιασμός βιωματικών εκδηλώσεων, παιχνιδιών ρόλων, φεστιβάλ πολιτισμού

Παραγωγή θεατρικών παραστάσεων

Στόχευση σε θέματα που σχετίζονται με τους αυτόχθονες

Σχεδιασμός προγραμμάτων για την ιστορία της μαύρης φυλής και παρόμοια προγράμματα

Οργάνωση και συντονισμός εκδηλώσεων για ενημέρωση σχετικά με το Ολοκαύτωμα

Οργάνωση διαγωνισμών αφίσας ή ποίησης

Οργάνωση ομιλιών στα σχολεία

Εκπόνηση ερευνητικών εργασιών

Αγορά υλικών, όπως βίντεο, αφίσες, βιβλία

Υποστήριξη

Προσφορά δωρεών σε φιλανθρωπικές οργανώσεις

Χρηματοδότηση προσφύγων που ζουν στην περιοχή και νέων μεταναστών

Χρηματοδότηση για την «υιοθέτηση» παιδιού από άλλη χώρα

Υποστήριξη της ανάπτυξης υπηρεσιών για άτομα από άλλες χώρες

Υποστήριξη κινήσεων για την ειρήνη, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την αρμονία

Προάσπιση του σχολικού κλίματος

Οργάνωση συναυλιών και εκδηλώσεων

Δραστηριοποίηση της Κοινότητας

Εθελοντισμός για την προάσπιση των δικαιωμάτων των προσφύγων που ζουν στην περιοχή, των αστέγων και των μεταναστών
 Συγγραφή γραμμάτων προς τους εκδότες τοπικών εφημερίδων
 Συγγραφή άρθρων στις τοπικές εφημερίδες
 Έκδοση εφημερίδας
 Συγγραφή γραμμάτων σε τοπικές υπηρεσίες
 Οργάνωση επίσημων διακηρύξεων σημαντικών ημερών, μέσω της συνεργασίας με τις δημοτικές αρχές
 Συμμετοχή σε επιτροπές
 Οργάνωση και παρακολούθηση συνεδρίων και δημοσίων συζητήσεων
 Ανταπόκριση σε θέματα που προκύπτουν σχετικά με τις διακρίσεις στην περιοχή

Πολιτική Δραστηριοποίηση

Συγγραφή επιστολών ή τηλεφωνική επικοινωνία με πολιτικούς: επικοινωνία με κυβερνητικές υπηρεσίες
 Πρόσκληση πολιτικών σε δημόσιες συζητήσεις
 Υποβολή συμμετοχής σε συζητήσεις των επιτροπών της κυβέρνησης με σχετική θεματολογία
 Σύνταξη επιστολών σε ηγέτες ξένων κυβερνήσεων
 Συμμετοχή ως μέλη στον οργανισμό «Διεθνής Αμνηστία», και άλλες τέτοιες ομάδες
 Διοργάνωση ειρηνικών διαμαρτυριών

Αυτές οι διαδικασίες έχουν πολλά επιπλέον πλεονεκτήματα, πέρα από τα εμφανή οφέλη για την εκπαίδευση. Οικοδομούν δεσμούς μεταξύ των γονέων και των κοινοτήτων και πάνω από όλα μεταξύ των εκπαιδευτικών και των μαθητών. Επιπλέον πλεονέκτημα τέτοιων δράσεων είναι πως όταν ένα σχολείο επιτυγχάνει θετικά αποτελέσματα, δρα παράλληλα ως καταλύτης για αλλαγή και σε άλλα ιδρύματα.

Το δεύτερο επίπεδο αφορά στην πολιτική και περιλαμβάνει:

Τα σχολικά συμβούλια για τον αντιρατσισμό και το εθνικοπολιτισμικό κεφάλαιο είναι οργανωμένα για να επικεντρώνονται στους ακόλουθους τομείς:

- Ευρείες πολιτικές, κατευθυντήριες οδηγίες και πρακτικές
- Συνεργασίες σχολείου και κοινότητας
- Εκπαιδευτικό υλικό
- Γλώσσες που μιλούν οι μαθητές
- Εκτίμηση, αξιολόγηση και τοποθέτηση των μαθητών
- Πρακτικές απασχόλησης
- Ρατσιστική και εθνοπολιτισμική κακομεταχείριση
- Ανάπτυξη προσωπικού
- Καθοδήγηση και συμβουλευτική

Για κάθε έναν από αυτούς τους τομείς εστίασης, το συμβούλιο χρειάζεται να αναπτύξουν σχέδια και πολιτικές, όπως:

- Έναν κατάλογο στόχων που θα οδηγήσουν στα επιθυμητά αποτελέσματα
- Ένα σχέδιο δράσης
- Έναν κατάλογο αποτελεσμάτων
- Έναν κατάλογο αναγκαίων πόρων
- Υπόδειξη του τομέα ευθύνης κάθε ατόμου, για κάθε σχέδιο δράσης, σε κάθε τομέα εστίασης

Τα προγράμματα στον Καναδά, με κυβερνητική έγκριση, εφαρμόζονται και έξω από τα σχολεία και περιλαμβάνουν παρεμβάσεις στην κοινότητα και σε ευρύτερες περιοχές. Σε αυτή την ανασκόπηση θα αναφερθούμε σε ένα έργο που έγινε στην περιοχή Vancouver British Columbia, που ονομάστηκε Embrace BC.

Οι παρεμβάσεις που συμπεριλαμβάνονται στο έργο αυτό είναι:

1. B.C. People : Portraits of diversity in B.C. (Πορταίτα Διαφορετικότητας στην B.C.)

Αυτό είναι ένα μοναδικό project που βασίζεται στην αφήγηση ιστοριών και το οποίο επιδεικνύει την πολιτισμική και εθνική διαφορετικότητα στην περιοχή British

Columbia, επιτρέποντας σε ανθρώπους να μοιραστούν τις προσωπικές τους ιστορίες και τις απόψεις τους.

Το πρόγραμμα BC People, βασισμένο σε συνεντεύξεις 50 ατόμων από όλες τις περιοχές αυτής της επικράτειας, συνδυάζει βιντεοσκοπήσεις, ηχογραφήσεις και φωτογραφίες, σε μορφή ντοκυμαντέρ, το οποίο ευαισθητοποιεί και καλλιεργεί την κατανόηση για τη διαπολιτισμικότητα. Το αποτέλεσμα - που είναι ταυτόχρονα τρυφερό και διασκεδαστικό - προκαλεί τον προβληματισμό και τον διάλογο για θέματα της διαφορετικότητας.

Το People BC παρουσιάζεται με μία σειρά εργαλείων-πολυμέσων:

- Ένα DVD, με 130+ έγχρωμες σελίδες
- Ένα 5λεπτο trailer
- 35 συνεντεύξεις σε οπτικοακουστικό αρχείο.

Τα εργαλεία είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα του BC People : www.bcpeople.ca .

2. End Hate Crime: B.C. Hate Crime Team Roles and Responsibilities (Τέλος στα Εγκλήματα μίσους: Η Ομάδα Εγκλήματα Μίσους, οι Ρόλοι και οι Υπεύθυνοι)

Η ομάδα BC εγκλήματα μίσους συλλέγει και παρακολουθεί αναφορές για εγκλήματα μίσους σε συνεργασία με τις τοπικές αστυνομικές αρχές.

Τέλος στα Εγκλήματα Μίσους: Η ομάδα B.C. εγκλήματα μίσους, ρόλοι και υπεύθυνοι, παρέχει ορισμούς και περιγραφές του ρόλου της αστυνομίας και των άλλων εμπλεκόμενων φορέων και δημιουργεί δεσμούς με την κοινότητα που μπορούν να βοηθήσουν στην αναφορά εγκλημάτων μίσους και βίας και να παρέχουν επιλογές για την αναφορά περιστατικών που γίνονται με κίνητρο το μίσος, αλλά δεν είναι ποινικά αδικήματα.

3. Change Agent Handbook (Το Εγχειρίδιο των Παραγόντων της Αλλαγής)

Αυτό το εγχειρίδιο είναι σχεδιασμένο για νέους ηλικίας 15-20 και παρέχει χρήσιμες πληροφορίες, όπως μυθεύματα και γεγονότα που συνδέονται με τον ρατσισμό,

ερωτήματα για προβληματισμό και ορισμούς. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τους νέους για την ανάπτυξη θετικού συναισθήματος και υπευθυνότητας σε σχέση με την επίτευξη θετικής αλλαγής στις κοινότητές τους, έτσι ώστε να κατανοήσουν πως έχουν την ικανότητα να αποτρέψουν το ρατσισμό.

4. Make a Case Against Racism (Κάνε μία Υπόθεση Ενάντια στο Ρατσισμό)

Το “Make a Case Against Racism” ενθαρρύνει τους μαθητές από την Δ’ τάξη ως την Α’ Γυμνασίου να αναλάβουν προσωπική ευθύνη για την αποτροπή του ρατσισμού, γιορτάζοντας παράλληλα την πολιτισμική διαφορετικότητα της επικράτειάς τους με μουσική και τέχνη. Η πρωτοβουλία, η οποία λειτουργεί συμπληρωματικά προς το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, χρησιμοποιεί μία δυναμική προσέγγιση στην εξέταση του θέματος των διακρίσεων.

Στην καρδιά του προγράμματος βρίσκεται ο μουσικός και καλλιτεχνικός διαγωνισμός, ο οποίος καταλήγει στην παραγωγή ενός CD μουσικής. Τα τραγούδια που παρέχονται από μουσικούς της Β.Κ. χρησιμοποιούνται για να σχηματιστεί ένα «Top 10 Countdown» που παρέχει πληροφορίες για την μουσική και για τον τρόπο που η μουσική ενθαρρύνει τον σεβασμό για τους ανθρώπους και για τη διαφορετικότητα.

Οι μαθητές ενθαρρύνονται να ακούσουν τη μουσική, προκειμένου να εμπνευστούν και να δημιουργήσουν έργα τέχνης. Μία κριτική επιτροπή από νέους συλλέγει τα έργα τέχνης των μαθητών - δημιουργών, που θα εμφανίζονται στο εξώφυλλο του επαγγελματικού αυτού CD, και τα οποία θα χαρακτηρίζουν την μουσική, από την οποία εμπνεύστηκαν οι μαθητές για την δημιουργία.

Τα ακόλουθα υλικά χρησιμοποιούνται για να υποστηρίξουν τις συζητήσεις στην τάξη και τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες:

- [A guide for Teachers of Grades 4 to 7](#) (PDF - 2.3MB) (Ένας οδηγός για τους εκπαιδευτικούς)
- [Make A Case Against Racism poster-brochure](#) (Μία αφίσα / φυλλάδιο (PDF - 902KB))

5. Diverse Communities – History and Milestones of the Aboriginal Peoples of British Columbia (Κοινότητες Διαφορετικότητας – Ιστορία και Ορόσημα των Αυτόχθονων Πληθυσμών της British Columbia)

Οι Κοινότητες Διαφορετικότητας – Ιστορία και Ορόσημα των αυτόχθονων πληθυσμών της British Columbia είναι ένα φυλλάδιο με έξι πτυχές που παρέχει γενικές πληροφορίες στους επισκέπτες και στους καινούργιους κατοίκους της περιοχής, για την ιστορία και τους διαφορετικούς πολιτισμούς των αυτόχθονων λαών της περιοχής.

6. Multiculturalism in Communities: A guide to Developing and Sustaining Dialogue (Διαπολιτισμικότητα στις Κοινότητες: Ένας οδηγός για την Ανάπτυξη και τη Διατήρηση του Διαλόγου)

Η κοινότητα για την διατήρηση του διαλόγου υποστηρίζει εργασίες που προωθούν την εμπιστοσύνη και ενθαρρύνουν την οικοδόμηση σχέσεων μεταξύ κυβερνητικών φορέων και των προσωρινών ή μόνιμων κατοίκων της περιοχής, των πρόσφατων μεταναστών και των εθνοτικών κοινοτήτων.

7. Racism, Stop it! (Ρατσισμός, Σταμάτησε τον!)

Στο πρόγραμμα Racism, Stop it!, που αποτελεί έναν εθνικό διαγωνισμό Βίντεο, συμμετέχουν νέοι μεταξύ 12 και 20. Το πρόγραμμα παροτρύνει τους νέους να δημιουργήσουν ένα βίντεο για τις σκέψεις τους, σχετικά με την εξάλειψη του ρατσισμού. Από αυτά τα βίντεο, επιλέγονται 10 και προβάλλονται στην εθνική τηλεόραση, σε τηλεοπτικό κοινό χιλιάδων Καναδών.

8. Mathieu Da Costa Challenge (Ο Διαγωνισμός Mathieu Da Costa)

Το Mathieu Da Costa Challenge είναι ένας ετήσιος, εθνικός, καλλιτεχνικός διαγωνισμός συγγραφής και έργων τέχνης που διοργανώνεται από το 1996. Οι νέοι ενθαρρύνονται να ανακαλύψουν τον τρόπο που η διαφορετικότητα διαμόρφωσε την ιστορία του Καναδά και τον σημαντικό ρόλο του πλουραλισμού στην καναδική κοινωνία.

9. Museum of Anthropology, University of British Columbia (Μουσείο Ανθρωπολογίας, Πανεπιστήμιο British Columbia)

Γίνεται αναφορά στην ζωή των αυτόχθονων ανθρώπων και της τέχνης τους, προβάλλονται ταινίες και γίνονται συζητήσεις για τον πολιτισμό και την ιστορία των πρώτων εθνών της περιοχής.

Τα προγράμματα και οι πρακτικές στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

Στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής υπάρχουν, ήδη από τη δεκαετία του 1960, τουλάχιστον τρεις διαφορετικές απόψεις σε επίπεδο πολιτικής και σε επίπεδο προγραμμάτων.

Κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970, οι πολιτικές για την εκπαίδευση επικεντρώνονται στην παροχή υποστήριξης (εκμάθηση γλώσσας και προγράμματα πρώιμης παρέμβασης) προς τους μαθητές που διαφέρουν, ώστε να εξομοιωθούν και να προσαρμοστούν στο αμερικάνικο πρότυπο σχολικής επίδοσης.

Κατά τις δεκαετίες 1980 και 1990, τα προγράμματα επικεντρώνονται σε δράσεις διόρθωσης (affirmative action).

Από το 2000 και μετά, υπάρχει άνθιση και όχι μόνο στη διαπολιτισμική που εστιάζει στον 'πλούτο' που επιφέρουν οι διαφορές, αλλά και στην αντιρατσιστική εκπαίδευση. Ο στόχος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στις ΗΠΑ είναι να βοηθήσει τους μαθητές να καταλάβουν και να εκτιμήσουν τις διαφορές και τις ομοιότητες των ομάδων που απαρτίζουν την κοινωνία και να αναγνωρίσουν την συνεισφορά των διαφορετικών εθνικών, φυλετικών και κοινωνικοοικονομικών ομάδων. Πρόκειται για πρακτικές που ευελπιστούν να αλλάξουν τις στάσεις των μαθητών. Το διαπολιτισμικό εκπαιδευτικό υλικό παρουσιάζει από διαφορετικές οπτικές γωνίες πολιτισμικά φαινόμενα ή κάποια ιστορικά γεγονότα.

Το παλιό αμερικανικό ιδεώδες της εξομοίωσης, δεν είναι πλέον έγκυρο.

Η θέση πλέον της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι πως τα σχολικά προγράμματα σπουδών θα πρέπει να αντιπροσωπεύουν όλες τις φωνές που υπάρχουν στην πολυ-πολιτισμική κοινωνία των Ηνωμένων Πολιτειών. Αυτή η μετατόπιση είναι πολύ σημαντική και επιβεβλημένη λόγω των μεγάλων αλλαγών στη σύσταση του αμερικάνικου πληθυσμού. Ένα παράδειγμα που δείχνει αυτή την αλλαγή σύστασης πληθυσμού αποτελεί η δημογραφική πρόβλεψη πως το έτος 2020 το 46% των μαθητών των δημοσίων σχολείων θα είναι παιδιά που δεν ανήκουν στην λευκή φυλή.

Οι ρίζες της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης βρίσκονται στα κινήματα για τα πολιτικά δικαιώματα διαφόρων ομάδων, όπως είναι οι Αφρο-Αμερικάνοι και οι γυναίκες. Οι ηγέτες των κοινοτήτων, αυτοί που δραστηριοποιούνται σε αυτές και οι γονείς άρχισαν να απαιτούν το εκπαιδευτικό σχολικό πρόγραμμα να είναι πιο υποστηρικτικό και να αντιπροσωπεύει τις πολιτισμικές και φυλετικές διαφορές που υπάρχουν στις ΗΠΑ. Στο τέλος της δεκαετίας του 1960 και κατά τη δεκαετία του 1970, οι ιδέες της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είχαν μεγαλύτερη απήχηση και κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 αναπτύχθηκε ένας ολόκληρος κλάδος σπουδών για τη διαπολιτισμικότητα.

Ένας από τους πρωτοπόρους της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ήταν ο James Banks, ο οποίος πίστευε πως όλες οι πτυχές της εκπαίδευσης χρειάζονται αλλαγές, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα διαπολιτισμικό σχολικό περιβάλλον. Αυτές οι διάφορες πτυχές της εκπαίδευσης περιλαμβάνουν τις μεθόδους διδασκαλίας, τα διδακτικά υλικά, τις στάσεις των εκπαιδευτικών όπως επίσης και τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών. Ο Banks (2001) περιέγραψε 5 πεδία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης στα οποία εμπλέκονται οι εκπαιδευτικοί και οι ερευνητές, τα οποία είναι:

- Η σύνθεση των διαφορετικών πολιτισμικών αντιλήψεων στη διδακτέα ύλη: Οι έννοιες, οι αξίες, και τα υλικά από διαφορετικούς πολιτισμούς να ενταχθούν στην διδασκαλία.
- Η κονστρουξιονιστική προσέγγιση της γνώσης: Αυτή η πεποίθηση περιλαμβάνει την ιδέα πως η γνώση δημιουργείται από τον ανθρώπινο νου, επομένως μπορεί να μπει σε μία διαδικασία αμφισβήτησης. Ένα σημαντικό μέρος της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, υποστηρίζει πως, αφού η γνώση είναι ανθρώπινη κατασκευή, μπορούν να αμφισβητηθούν οι παρούσες γνώσεις των εκπαιδευτικών, επομένως να αλλάξουν οι αντιλήψεις τους για τον κόσμο, ώστε να διδάξουν αποτελεσματικά στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.
- Η ενιαία παιδαγωγική: Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να τροποποιήσουν τις μεθόδους διδασκαλίας τους, έτσι ώστε να δημιουργήσουν χώρο για τις πολιτισμικές διαφορές και να προωθήσουν τις σχολικές επιδόσεις.

- Η μείωση των προκαταλήψεων: Οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να εργάζονται ώστε να αλλάζουν τις προκαταλήψεις των μαθητών τους σχετικά με τη φυλή και την εθνικότητα. Η προσπάθεια μείωσης των προκαταλήψεων μπορεί να περιλαμβάνει την διδασκαλία για ανοχή στις διαφορετικές θρησκευτικές πεποιθήσεις, τις σεξουαλικές προτιμήσεις και τις ειδικές ανάγκες.
- Η ενδυνάμωση της σχολικής παιδείας: Τα σχολεία πρέπει να εντοπίσουν τις πλευρές της εκπαίδευσης που εμποδίζουν τη μάθηση και να ενδυναμώσουν τις οικογένειες και τους μαθητές, ανεξάρτητα από τον τόπο καταγωγής τους, ώστε να επιτευχθεί η πλήρης ανάπτυξη του συνόλου των μαθητών.

Τύποι προγραμμάτων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης

Μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 2010, δεν υπάρχει ένα κοινό πρόγραμμα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης ή αντι-ρατσιστικής αγωγής στις ΗΠΑ. Οι εκπαιδευτικοί τείνουν να υιοθετούν μία από δύο υπάρχουσες προσεγγίσεις. Μερικοί εκπαιδευτικοί χρησιμοποιούν αυτή που έχει ονομαστεί προσέγγιση «του εορτασμού της διαπολιτισμικότητας», στην οποία οι μαθητές προσκαλούνται να γιορτάσουν την εθνική διαφορετικότητα, ερχόμενοι σε επαφή φαγητά, εορταστικές αργίες και τοπικές γιορτές άλλων πολιτισμών. Ωστόσο, αυτή η προσέγγιση δέχθηκε έντονη κριτική επειδή εκφράζει την άποψη πως η διαφορετικότητα είναι σημαντική μόνο σε εορταστικές περιστάσεις. Άλλοι εκπαιδευτικοί εφαρμόζουν την προσέγγιση του κοινωνικού μετασχηματισμού, εμπλέκοντας διαφορετικές οπτικές από διάφορους πολιτισμούς στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Η διαπολιτισμική εκπαίδευση μπορεί να διαχωριστεί κατά προσέγγιση σε 3 διαφορετικές κατηγορίες (Banks & Banks, 2001):

- Επικέντρωση στο περιεχόμενο: Αυτός είναι ο πιο διαδεδομένος τύπος διαπολιτισμικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Ο γενικός σκοπός τους είναι να συμπεριληφθούν θέματα για διάφορες πολιτισμικές ομάδες στο σχολικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, ώστε να καλλιεργηθεί η γνώση των μαθητών για τις ομάδες αυτές. Το περιεχόμενο περιλαμβάνει εορτασμούς αργιών, αναγνώριση ηρώων από διαφορετικές φυλετικές και εθνικές ομάδες και επικέντρωση στα επιτεύγματα των γυναικών και των μειονοτήτων. Μπορεί επίσης, η μελέτη να αφορά σε μία μεμονωμένη ομάδα, για παράδειγμα να είναι μελέτη της μαύρης φυλής, κάποιας εθνικότητας ή του γυναικείου φύλου.

- Επικέντρωση στον μαθητή: Πολλά προγράμματα στοχεύουν πέρα από τις αλλαγές στην εκπαιδευτική ύλη και αναφέρονται στις ακαδημαϊκές ανάγκες συγκεκριμένων μαθητών που συνήθως ανήκουν σε μειονότητες. Σε αυτού του τύπου την προσέγγιση, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα δεν αλλάζει σημαντικά. Αντί αυτού, η επικέντρωση αφορά στην παροχή βοήθειας στους μαθητές προκειμένου να μπορέσουν να ενταχθούν στον κύριο κορμό της εκπαίδευσης. Τα προγράμματα με επικέντρωση στους μαθητές είναι ευέλικτα και περιλαμβάνουν τα δίγλωσσα προγράμματα καθώς και τον διαφορετικό τρόπο μάθησης κάθε κουλτούρας.
- Επικέντρωση στον κοινωνικό τομέα: Αυτά τα προγράμματα προσπαθούν να μειώσουν την βία και να αυξήσουν την ανοχή στην πολιτισμική και εθνική διαφορά. Σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται τα προγράμματα άρσης του διαχωρισμού, που έχουν ως στόχο να αυξήσουν τις επαφές μεταξύ ατόμων που διαφέρουν στη φυλή και στον πολιτισμό όπως και τη συμμετοχή εκπαιδευτικών που είναι μέλη μειονοτήτων.

Μία παιδαγωγική προσέγγιση που σχετίζεται με την πολιτισμικότητα, βασίζεται στην πεποίθηση πως «ο τρόπος που οι άνθρωποι αντιμετωπίζουν και προσεγγίζουν τη μάθηση μπορεί να διαφέρει διαπολιτισμικά». Έπομένως, «οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να αποκτήσουν γνώσεις για τους πολιτισμούς που αντιπροσωπεύονται στην τάξη τους, ώστε να μεταφράσουν τη γνώση αυτή στη διδακτική πράξη, προκειμένου να μεγιστοποιηθούν οι εκπαιδευτικές ευκαιρίες για όλους τους μαθητές» (Villegas, 1991, σ.13). Ωστόσο, η επίδοση των μαθητών δεν είναι ο μόνος σκοπός αυτής της προσέγγισης, καθώς οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να βοηθήσουν τους μαθητές να αλλάξουν την κοινωνία και όχι απλώς να υπάρχουν ή να επιβιώσουν σε αυτή.

Η Ladson-Billings (1995) αναφέρει τρεις διαστάσεις της διαπολιτισμικής παιδαγωγικής, οι οποίες είναι οι εξής:

1. Η ικανότητα να αναπτυχθούν οι μαθητές ακαδημαϊκά. Αυτό σημαίνει να υπάρχει υποστήριξη ώστε όλοι οι μαθητές να διαβάζουν, να γράφουν, να μιλούν, να υπολογίζουν, να παίρνουν θέση και να επιλύουν προβλήματα ανώτερης τάξης και επίσης να έχουν τη δυνατότητα να αξιολογούν την επίλυση προβλημάτων από τους συνομηλίκους τους.

2. Η καλλιέργεια και η υποστήριξη των πολιτισμικών δεξιοτήτων στο σχολείο και στο σπίτι. Συνεπώς, το κλειδί που πρέπει να χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί είναι να αξιοποιούν τις πολιτισμικές δεξιότητες των μαθητών τους και να οικοδομούν πάνω σε αυτές.
3. Η ανάπτυξη κοινωνικοπολιτικής και κριτικής συνείδησης. Αυτή η διάσταση τονίζει την ικανότητα των εκπαιδευτικών να βοηθούν τους μαθητές τους να αναγνωρίζουν, να ασκούν κριτική και να αλλάζουν τις κοινωνικές ανισότητες που εντοπίζουν.

Το έργο του James A. Banks (2001) “*Dimensions of Multicultural Education*” («Διαστάσεις της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης») χρησιμοποιείται ευρέως από τις σχολικές περιφέρειες για να αντιληφθούν τις έννοιες της διαπολιτισμικής παιδαγωγικής και να αναπτύξουν μαθήματα και προγράμματα για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση. Οι πέντε διαστάσεις είναι: (1) η απαρτίωση του περιεχομένου, (2) η διαδικασία του τρόπου δόμησης γνώσης, (3) η μείωση των προκαταλήψεων, (4) η δίκαιη παιδαγωγική και (5) η ανάπτυξη ενός σχολικού πολιτισμού και μίας κοινωνικής δομής που θα ενδυναμώνει. Παρόλο που κάθε ένας από τους παράγοντες είναι εννοιολογικά διαφορετικός, πρακτικά αλληλοσυσχετίζονται και αλληλοεπικαλύπτονται.

Λόγω της έμφασης που γενικά δίνεται στην αξιολόγηση των προγραμμάτων, στην αξιολόγηση της ποιότητας της διδασκαλίας και στην αξιολόγηση των «καλύτερων διδακτικών πρακτικών», τα προγράμματα εκπαίδευσης συχνά αξιολογούνται.

Απόδειξη της Αποτελεσματικότητας της Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης

Το εγχειρίδιο “*The Handbook of Research of Multicultural Education*”(2004) («Το Εγχειρίδιο για την Έρευνα στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση») κάνει μία διεξοδική ανασκόπηση της έρευνας για τη διαπολιτισμική εκπαίδευση και για την αποτελεσματικότητα διαφόρων ειδών διαπολιτισμικών παρεμβάσεων στο σχολικό πρόγραμμα. Υπάρχουν τουλάχιστον τρεις κατηγορίες έρευνας για την αποτελεσματικότητα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης: (1) έρευνα για την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, όπως είναι οι

έρευνες στην ανασκόπηση του Banks (2004), (2) έρευνα για τα αποτελέσματα της συνεργατικής μάθησης και της διαφυλετικής πολιτικής, όπως είναι οι έρευνες που αναφέρει στην ερευνητική του ανασκόπηση ο Robert Slavin (2001) και (3) έρευνες για τον τρόπο που επηρεάζονται οι μαθητές, από τη διδασκαλία που αναποκρίνεται σε απαιτήσεις της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης.

Καθώς τα αμερικανικά σχολεία δεν έχουν καταλήξει σε ένα κεντρικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα, αυτά τα είδη της παιδαγωγικής ενισχύονται από διάφορους παράγοντες:

1. Τα προγράμματα που σχετίζονται με τη διαφορετικότητα, την εθνικότητα, αυτά που είναι κατά της βίας και τα προγράμματα κατά του ρατσισμού σε πανεπιστημιακό επίπεδο, τα οποία εφαρμόζονται για όλους τους κλάδους και για την δια βίου μάθηση των εκπαιδευτικών.
2. Μία πληθώρα μη κερδοσκοπικών οργανώσεων που επικεντρώνονται στην εκπαίδευση και στη διαφορετικότητα τα οποία κάνουν εκπαιδύσεις, δημιουργούν υλικά, διαθέσιμα προγράμματα διδασκαλίας και οδηγούς μάθησης, σε ηλεκτρονική μορφή στο διαδίκτυο.

Ακολουθούν ορισμένα παραδείγματα από κάθε τομέα.

Εκπαιδευτικό υλικό και προγράμματα για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και την Επαγγελματική Ανάπτυξη

1. **Association of American Colleges and Universities- Diversity, Equity, and Global Initiatives (AAC&U)** – (Ενωση των Αμερικάνικων Κολλεγίων και Πανεπιστημίων- Διαφορετικότητα, Δικαιοσύνη, και Παγκόσμιες Πρωτοβουλίες)

Η αναφορά *Greater Expectations* (2002) και η αναφορά *College Learning for the New Global Century* (2007) περιγράφουν τι χρειάζονται οι φοιτητές προκειμένου να πληροφορηθούν, να ενδυναμωθούν και να μετέχουν με κοινωνική υπευθυνότητα στην επαγγελματική και προσωπική ζωή τους και στην ζωή της κοινότητας.

Η AAC&U προχώρησε σε κάποιες κεντρικές δεσμεύσεις με το πρόγραμμα: Core Commitments, εκπαιδύοντας φοιτητές για προσωπική και κοινωνική υπευθυνότητα, το 2006. Με κύρια χρηματοδότηση από το Templeton Foundation, το πρόγραμμα Core Commitments «σχεδιάστηκε να βοηθήσει τα πανεπιστήμια να δημιουργούν μαθησιακά περιβάλλοντα στα οποία όλοι οι φοιτητές έχουν τη δυνατότητα ακαδημαϊκής ανάπτυξης χρησιμοποιώντας τα ταλέντα τους, να είναι υπεύθυνοι για την εντιμότητα και την ποιότητα της εργασίας τους και να μπορούν να δεσμευτούν σε ουσιαστικές πρακτικές» και επιπλέον να δουλεύουν πάνω σε θέματα που αφορούν τις ευθύνες τους, ως πολίτες του τόπου τους και ως παγκόσμιοι πολίτες. Για εκτενέστερη πληροφόρηση μπορείτε να επισκεφτείτε την ιστοσελίδα: http://www.aacu.org/core_commitments.

Επιπλέον η AAC & U του Πανεπιστημίου του Maryland δημιούργησε στο διαδίκτυο την ιστοσελίδα (www.diversityweb.org), προκειμένου να συντονίσουν δραστηριότητες που προάγουν την διαπολιτισμικότητα στα ιδρύματα της ανώτερης εκπαίδευσης. Η δράση αυτή είναι μέρος μίας ευρύτερης πρωτοβουλίας, της Diversity Works, που υποστηρίζεται από το Ford Foundation.

Η ιστοσελίδα προσφέρει μέσα που έχουν δημιουργηθεί για ακαδημαϊκούς εκπαιδευτικούς, διοικητικούς εργαζόμενους και πολιτικές οργανώσεις φοιτητών και αποφοίτων. Η ιστοσελίδα περιλαμβάνει διδακτέα ύλη, μοντέλο οργανωτικών λύσεων και άλλα χρήσιμα μέσα για τη δημιουργία ενός πλαισίου που ενδυναμώνει την κατανόηση των φοιτητών και για τα τοπικά και για τα παγκόσμια ζητήματα και ενδυναμώνει την αίσθηση ατομικής ευθύνης τους, ως πολίτες του τόπου τους και ως παγκόσμιοι πολίτες. Μία πρόσθετη βοήθεια που προσφέρεται είναι η περιγραφή 200 ιδρυμάτων που δρουν για τη διαφορετικότητα και η έκδοση του τριμηνιαίου περιοδικού “Diversity Digest”, σε παραδοσιακή και σε ηλεκτρονική μορφή. Το περιοδικό “Diversity and Democracy” και το περιοδικό “On campus with women” είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα, όπως και άλλες εκδόσεις σχετικές με τη διαφορετικότητα στο πανεπιστήμιο. Οι επισκέπτες της ιστοσελίδας μπορούν να συμμετάσχουν σε δημόσια διαδικτυακή ανταλλαγή απόψεων (forum), και άλλες ζωντανές διαδικτυακές συζητήσεις **Teaching Tolerance – A project of the Southern Poverty Law Center** (Διδάσκοντας την Ανεκτικότητα – Ένα έργο του Southern Poverty Law Center)

Ηλεκτρονική διεύθυνση πηγής: <http://www.tolerance.org/>.

Ηλεκτρονική διεύθυνση του οργανισμού: <http://www.tolerance.org>.

Το Teaching Tolerance, το οποίο ιδρύθηκε το 1991 από το “The Southern Poverty Law Center”, είναι αφιερωμένο στη μείωση των προκαταλήψεων, τη βελτίωση των διομαδικών σχέσεων, και την υποστήριξη των θετικών σχολικών εμπειριών των παιδιών. Παρέχονται δωρεάν τα εκπαιδευτικά υλικά στους εκπαιδευτικούς και στους διευθυντές, στα οποία περιλαμβάνονται:

- Περιοδικό - Ο οργανισμός προσφέρει δωρεάν τριμηνιαίο περιοδικό για τους εκπαιδευτικούς που επικεντρώνεται σε θέματα παιδαγωγικής και στην ανεκτικότητα. Αναφέρεται σε θέματα όπως είναι οι τρόποι που μπορούν οι εκπαιδευτικοί να χρησιμοποιήσουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ώστε να διδάξουν την κοινωνική δικαιοσύνη. Διερευνά επίσης την ανθρώπινη πλευρά του σύνθετου θέματος της μετανάστευσης και προτείνει στους εκπαιδευτικούς τρόπους να ενσωματώσουν το θέμα αυτό σε συζητήσεις στις σχολικές τάξεις. Άλλα θέματα του περιοδικού αφορούν στη μάχη ενάντια στη βία προς τους μουσουλμάνους, τη διδασκαλία για το εμπόριο ανθρώπων (human trafficking), και την αλλαγή των στάσεων απέναντι στους εκφοβιστές, στο φύλο και στη σεξουαλικότητα.
- Επαγγελματική ανάπτυξη – Ο οργανισμός προσφέρει εκπαιδευτικά υλικά σχεδιασμένα να βοηθήσουν τους εκπαιδευτικούς να βελτιώσουν τις πρακτικές τους και να μετατρέψουν τα σχολεία της βασικής υποχρεωτικής εκπαίδευσης σε δυνατές κοινότητες που καλωσορίζουν τη διαφορετικότητα, δίνοντας την ευκαιρία σε όλους τους μαθητές να μάθουν. Αυτά τα υλικά πληροφορούν τους εκπαιδευτικούς σχετικά με το κλίμα της τάξης και του σχολείου, με δραστηριότητες για το σχολικό πρόγραμμα και με την αναστοχαστική διδασκαλία. Παρέχονται στους εκπαιδευτικούς δωρεάν μέσα και εργαλεία για

τη διδασκαλία μίας ποικιλίας θεμάτων σχετικά με την ανεκτικότητα, τη διαφορετικότητα, τον αντι-ρατσισμό.

Παραδείγματα αποτελούν:

- Το εγχειρίδιο - “Beyond the Golden Rule: A Parent’s Guide to Preventing and Responding to Prejudice” («Πέρα από τον Χρυσό Κανόνα: Ένας οδηγός για τους Γονείς για την Πρόληψη και την Αντιμετώπιση των Προκαταλήψεων») παρέχει πρακτικές συμβουλές για τις προκλήσεις και ανταμοιβές του τρόπου ανατροφής των παιδιών στον σύγχρονο κόσμο της διαφορετικότητας. Οι ψυχολόγοι, οι εκπαιδευτικοί και οι ειδικοί για την γονεϊκότητα παρέχουν πρακτικές και κατάλληλες με την ηλικία των παιδιών, συμβουλές για να βοηθήσουν την ένταξη μαθημάτων για τον σεβασμό και την ανεκτικότητα σε καθημερινές δραστηριότητες.
- Η ταινία - *Bullied: A Student, a School and a Case That Made History* (Θύμα Εκφοβισμού: Ένας μαθητής, ένα Σχολείο, μία Υπόθεση που έγραψε Ιστορία) –μία ταινία ντοκουμαντέρ, που αποτελεί ένα χρονικό των δοκιμασιών που πέρασε ένας μαθητής από ομοφοβικούς εκφοβιστές και προσφέρει ένα μήνυμα που εμπνέει ελπίδα σε αυτούς που αντιμετωπίζουν κακομεταχείριση. Η ταινία μπορεί να γίνει θεμελιώδης λίθος για τις προσπάθειες ενάντια στον εκφοβισμό, στη μέση και ανώτερη εκπαίδευση
- Η ταινία - *One survivor remembers* – (Ένας επιζών θυμάται) ένα ντοκουμαντέρ για την Gerda Weissmann Klein και την επιβίωση από το Ολοκαύτωμα.
- Η ταινία - *Mighty times a students march* (Δυναμική εποχή, μία πορεία μαθητών) - μία ταινία ντοκουμαντέρ που αφηγείται την ιστορία των νέων ανθρώπων από το Birmingham της Alabama, που απήφησαν τις αστυνομικές δυνάμεις το 1963 και οδήγησαν στην άρση των διαχωρισμών. Ο ηρωισμός τους μπορεί να προκαλέσει συζητήσεις για την ικανότητα των σύγχρονων νέων να γίνουν καταλύτες της θετικής κοινωνικής αλλαγής.

- *Speak Up!* (Μίλα!) – Ιστορίες για τις προκαταλήψεις και για τις καθημερινές διακρίσεις, που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επαγγελματική ανάπτυξη (μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, προσωπικών συνεντεύξεων, και συζητήσεων στρογγυλής τραπέζης).
- Το [Teaching Diverse Students Initiative \(TDSi\)](#) (Πρωτοβουλία για τη Διδασκαλία Μαθητών που Διαφέρουν). Η TDSi παρέχει μέσα, τα οποία βασίζονται σε ερευνητικά αποτελέσματα, για τη βελτίωση των μαθητών που διαφέρουν στη φυλή και στην εθνικότητα.
- Το [The Storytelling Project: Teaching about Racism and Tolerance through Storytelling and the Arts- Creative Consultant](#) (Πρόγραμμα με Αφήγηση Ιστοριών: Διδάσκει για τον Ρατσισμό και την Ανεκτικότητα μέσω της Αφήγησης και των Τεχνών – Ένας οδηγός για τη Δημιουργία του). Με την υποστήριξη του International Center for Tolerance Education (ICTE) και με επικεφαλής την Dr. Lee Anne Bell, το Storytelling Project (STP) συνδέει την έρευνα με την πρακτική μέσα από την ανάπτυξη ενός σχολικού προγράμματος διδασκαλίας σχετικά με τη φυλή, τον ρατσισμό, την κοινωνική δικαιοσύνη, χρησιμοποιώντας την τεχνική της αφήγησης και τις τέχνες. Το STP περιλαμβάνει μία διεπιστημονική δημιουργική ομάδα από καλλιτέχνες, εκπαιδευτικούς δημόσιων σχολείων, πανεπιστημιακό προσωπικό και φοιτητές του Κολλεγίου Barnard, η οποία αναλαμβάνει τη δόμηση του σχολικού προγράμματος.

Για περισσότερες λεπτομέρειες για το πρόγραμμα, υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης στην ηλεκτρονική διεύθυνση:

<http://www.columbia.edu/itc/barnard/education/stp/getpdf.html>

Μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί που προσφέρουν υποστήριξη στους εκπαιδευτικούς

- 1. The Anti-defamation League (ADL) - A World of Difference Institute** – το πρόγραμμα Classroom of Difference – είναι σχεδιασμένο για να αντιμετωπίζει θέματα διαφορετικότητας στις σχολικές κοινότητες, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Πρώιμη Παιδική Ηλικία

- [Bias-Free Foundations: Early Childhood Activities for Educators](#) (Δραστηριότητες για την πρώιμη παιδική ηλικία, για τους εκπαιδευτικούς)
- [Bias-Free Foundations: Early Childhood Activities for Families](#) (Δραστηριότητες για την πρώιμη παιδική ηλικία, για τις οικογένειες)

Μαθητές Δημοτικής εκπαίδευσης και Γυμνασίου

- [I Belong to Many Groups](#) (Ανήκω σε Πολλές Ομάδες)
- [Creating an Environment that Respects Diversity](#) (Δημιουργώντας ένα Περιβάλλον που Σέβεται τη Διαφορετικότητα)

Μαθητές Λυκείου:

- [Culture Tree](#) (Το δέντρο του Πολιτισμού)
- [Setting the Stage for Respect](#) (Στήνοντας τις Βάσεις για τον Σεβασμό)

Άλλα μέσα:

- [Empowering Children in the Aftermath of Hate: A Guide for Educators and Parents](#) Ενδυναμώνοντας τα Παιδιά για τα Επακόλουθα του Μίσους: Ένας Οδηγός για τους Εκπαιδευτικούς και τους Γονείς)
- [Discussing Hate and Violence With Children \(available in Spanish\)](#) (Συζητώντας με τα Παιδιά για το Μίσος και τη Βία (διαθέσιμο στα ισπανικά))

- [101 Ways To Combat Prejudice \(101 Τρόποι καταπολέμησης των προκαταλήψεων\)](#)
- [Hate Hurts: How Children Learn and Unlearn Prejudice](#) (Το Μίσος Πληγώνει: Πως τα παιδιά μαθαίνουν να έχουν Προκαταλήψεις και πως παύουν να τις έχουν).

Προγράμματα:

- **Εκπαίδευση εκπαιδευτικών** – Το ινστιτούτο εργάζεται με εκπαιδευτικούς, προσωπικό υποστήριξης, διοικητικό προσωπικό, μαθητές, γονείς, και άλλα μέλη της οικογένειας για τη δημιουργία περιβάλλοντος αμοιβαίου σεβασμού και την αύξηση της ασφάλειας των μαθητών.
- **Προγράμματα για την πρώιμη παιδική ηλικία** – Τα προγράμματα ενάντια στη βία είναι ειδικά σχεδιασμένα για τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς και τους φροντιστές των παιδιών ηλικίας 3-5 ετών. Τα προγράμματα παρέχουν υποστηρικτικά μέσα για την προώθηση της κατανόησης και του σεβασμού μεταξύ των μικρών παιδιών στις τάξεις και στα σπίτια τους.
- **Εκπαίδευση συνομηλίκων** – Οι μαθητές μαθαίνουν πώς να εργάζονται με τους συμμαθητές τους, να διαχωρίζουν την προσωπική ελευθερία από την συμπεριφορά που εκφράζει διακρίσεις και να αναπτύσσουν ηγετικές ικανότητες. Από το 1991, εκπαιδεύτηκαν ως Εκπαιδευτές Συνομηλίκων και Ηγέτες περισσότεροι από 5.000 μαθητές στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίοι επηρέασαν περισσότερους από 60.000 μαθητές στις ΗΠΑ και στο εξωτερικό.
- **Yale University: Peer Training Program Works**
 Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας που έκανε το Πανεπιστήμιου του Yale, σχετικά με το ADL's A WORLD OF DIFFERENCE, Institute Peer Training Program κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το Peer Training Program μπορεί να έχει σημαντική επίδραση στη μείωση της βίας στα σχολεία. Με τον συνδυασμό παιδαγωγικών στατηγικών και στρατηγικών συνομηλίκων, το πρόγραμμα βοηθά στη μάχη ενάντια στη χρήση πειραγμάτων, τον εκφοβισμό και την κακομεταχείριση, δημιουργώντας έτσι ένα ασφαλέστερο σχολικό πλαίσιο που συμπεριλαμβάνει όλους τους μαθητές.

- **Names Can Really Hurt Us** – (Τα Παρατσούκλια μπορούν στα Αλήθεια να μας Πληγώσουν) Ένα μαθητοκεντρικό πρόγραμμα για όλο το σχολείο, που βοηθά το σχολικό πλαίσιο να αντιμετωπίζει τη χρήση κακόβουλων πειραγμάτων μεταξύ των συμμαθητών, τον εκφοβισμό και την κακομεταχείριση.
- **The Youth and Family Service** – (Η Υπηρεσία για τους Νέους και την Οικογένεια). Ευέλικτα προγράμματα μετά το τέλος του σχολικού προγράμματος, που συμπεριλαμβάνουν την οικογένεια και άλλα πρόσωπα που φροντίζουν τα παιδιά και τους βοηθούν στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και του σεβασμού των παιδιών. Το ειδικά σχεδιασμένο *Youth Service Activity Guide* ενισχύει την ικανότητα των μαθητών να αποκαλύπτουν τις προακαταλήψεις και να αναπτύσσουν στρατηγικές για την αντιμετώπισή τους και την αντιμετώπιση της μισαλλοδοξίας.

2. The Anti-Defamation League – on religion

Τα προγράμματα του Braun Holocaust Institute για εκπαιδευτικούς, μαθητές, ηγέτες της κοινότητας και οικογένειες είναι σχεδιασμένα να διερευνούν το διαρκές αντίκτυπο του Ολοκαυτώματος και να εφαρμόζουν τα μηνύματα-μαθήματα από αυτό στις προκαταλήψεις της σύγχρονης εποχής και τη διαδικασία λήψης ηθικών αποφάσεων. Με αυτές τις προσπάθειες, το Ινστιτούτο ελπίζει να εξασφαλίσει ότι το Ολοκαύτωμα - και η βιαιότητα που η ανθρωπότητα επέδειξε στον εαυτό της - δεν έχει ξεχαστεί.

- [Bearing Witness](#) (Έχοντας Μάρτυρες). Παρέχει σε εκπαιδευτικούς Καθολικών σχολείων την εκπαίδευση και τα μέσα που είναι απαραίτητα για να διδάξουν στους μαθητές τους για τον αντι-σημιτισμό και το Ολοκαύτωμα.
- [The Confronting Anti-Semitism Program](#) (Το Πρόγραμμα Αντιμετωπίζοντας τον Αντισημιτισμό). Το πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί για την ενδυνάμωση της Ιουδαϊκής κοινότητας να αποκρίνεται σε αντι-σημιτικά περιστατικά και να αμφισβητεί τους επίμονους αντι-σημιτικούς μύθους και τα στερεότυπα, τα οποία είναι η αιτία πολλών από αυτά τα

περιστατικά. Με εργαλεία που βασίζονται στην αλληλεπίδραση και στα παιχνίδια ρόλων, τα εργαστήρια του προγράμματος βοηθούν τους Εβραίους εφήβους και τις οικογένειές τους να αναπτύξουν μία θετική δυνατή ταυτότητα και να αποκτήσουν τα απαραίτητα εργαλεία και τις απαραίτητες δεξιότητες, ώστε να ανταπαντούν αποτελεσματικά και με βεβαιότητα στη μη ευαίσθητη συμπεριφορά, στη βία και τις προκαταλήψεις.

- [Survival to Service: Lessons on the Holocaust](#) (Από την Επιβίωση στην Προσφορά: Μαθήματα για το Ολοκαύτωμα).
- [DIMENSIONS Online: A Journal of Holocaust Studies](#) (Διαστάσεις στο Διαδίκτυο: Ένα Περιοδικό για τη Μελέτη του Ολοκαυτώματος)

3. Crossroads Antiracism organizing and training (Υπηρεσίες οργάνωσης και εκπαίδευσης στον αντι-ρατσισμό)

Το “Crossroads Antiracism organizing and training” παρέχει υπηρεσίες οργάνωσης, εκπαίδευσης και συμβουλευτικής σε ιδρύματα που επιθυμούν να εξαρθρώσουν τον συστημικό ρατσισμό. Προσφέρεται μία δυναμική ανάλυση των παραγόντων που εμποδίζουν την αυθεντική πολυπολιτισμική διαφορετικότητα και αναπτύσσονται αντι-ρατσιστικές/αντι-καταπιεστικές πολιτικές και πρακτικές για τη δημιουργία αντιρατσιστικών εκπαιδευμένων ομάδων, που μπορούν να αντιμετωπίσουν τις μοναδικές ανάγκες κάθε ιδρύματος.

Developing Anti-Racist/Anti-Bias Identities in Children & Youth (Καλλιεργώντας την Ανάπτυξη Αντι-ρατσιστικής/και Αντι-βίαης Ταυτότητας σε Παιδιά και σε Νέους)

Προκειμένου να καλλιεργηθεί η επόμενη γενιά αντιρατσιστών απαιτείται να αρχίζουμε από τους νέους στις κοινότητές μας. Αυτό το εργαστήριο δίνει έμφαση στον τρόπο που αναπτύσσονται οι προκαταλήψεις και η βία στα παιδιά. Οι συμμετέχοντες αποκτούν επίγνωση για την ανάπτυξη, κατάλληλων με την ηλικία των παιδιών, τρόπων για την υποστήριξή τους σε τέτοια θέματα. Επίσης μαθαίνουν πως η ψυχολογική και συναισθηματική υγεία των παιδιών επηρεάζεται από την καταπιεστική κοινωνικοποίηση και το αντίκτυπο που έχει για την οργάνωση της δικής τους ομάδας.

4. **Rethinking Schools Online** (2010). *Rethinking Schools Online*. (Επανεξετάζοντας τα Σχολεία Online)

Ηλεκτρονική πηγή στο διαδίκτυο: <http://www.rethinkingschools.org>

Ο Rethinking Schools είναι ένας μη κερδοσκοπικός και ανεξάρτητος εκδοτικός οργανισμός που ιδρύθηκε το 1986 και εκδίδει εκπαιδευτικό υλικό. Μέσω ενός τριμηνιαίου περιοδικού (που διατίθεται στο διαδίκτυο και σε έντυπη μορφή), βιβλίων και άρθρων, ο οργανισμός συνηγορεί υπέρ της μεταρρύθμισης της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με έμφαση σε θέματα ισότητας και κοινωνικής δικαιοσύνης. Ο Rethinking Schools είναι η κορυφαία φωνή που συνηγορεί για τη μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης, υποστηρίζοντας ένα δίκαιο και άριστο δημόσιο σχολείο για όλα τα παιδιά. Ο εκδοτικός οίκος Rethinking Schools ξεκίνησε ως μία τοπική προσπάθεια για την αναφορά των προβλημάτων που αφορούσαν τα βιβλία εκμάθησης ανάγνωσης, τις σταθμισμένες κλίμακες και την κυριαρχία του εγχειριδίου στο σχολικό πρόγραμμα. Το Rethinking Schools παραμένει αφιερωμένο στην ισότητα και στο όραμα ότι η δημόσια εκπαίδευση είναι καίρια για τη δημιουργία μίας ανθρώπινης, πολυφυλετικής δημοκρατίας, που βασίζεται στον αλτρουισμό. Καθώς το Rethinking Schools αναφέρεται σε ένα ευρύ αναγνωστικό κοινό, δίνει έμφαση στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα σχολεία των πόλεων και ειδικότερα σε θέματα που σχετίζονται με την φυλή.

5. **Gay, Lesbian and Straight Education Network (GLSEN)** (Δίκτυο Ομοφυλόφιλης και Ετερόφυλης Εκπαίδευσης)

<http://www.safe4all.org/resource-list/index?category=52>

Σκοπός του Δικτύου Ομοφυλόφιλης και Ετερόφυλης Εκπαίδευσης είναι να διασφαλίσει ότι κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας απολαμβάνει εκτίμησης και σεβασμού,

ανεξάρτητα από τον σεξουαλικό του προσανατολισμό ή την έμφυλη ταυτότητα/έκφρασή της. Πεποίθηση του Δικτύου είναι, ότι ένα τέτοιο κλίμα καλλιεργεί μια θετική αυτοαντίληψη, η οποία αποτελεί και την βάση για ακαδημαϊκή επιτυχία και προσωπική ανάπτυξη. Λαμβάνοντας υπόψη ότι η ομοφοβία και ο ετεροφυλοφιλικός σεξισμός υποσκιάζουν την ύπαρξη ενός υγιούς σχολικού κλίματος, στοχεύουμε στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών, των μαθητών/τριών και του ευρύτερου κοινού αναφορικά με τις επιβλαβείς συνέπειες, αυτών των τάσεων, στους νέους και τους ενήλικες αντίστοιχα. Το Δίκτυο αναγνωρίζει ότι δυνάμεις, όπως ο ρατσισμός και ο σεξισμός έχουν παρόμοιο αρνητικό αντίκτυπο στις κοινότητες και υποστηρίζει τα σχολεία στην προσπάθεια διόρθωσης αυτών των ανισοτήτων. Το Δίκτυο επιδιώκει να καλλιεργήσει ένα σχολικό περιβάλλον, όπου η διαφορετικότητα εκτιμάται για την θετική της συνεισφορά στη δημιουργία μιας πιο ζωντανής κοινότητας διαφορετικότητας. Δεχόμαστε ως μέλη, όλα τα άτομα, ανεξαρτήτως σεξουαλικού προσανατολισμού, έμφυλης ταυτότητας/έκφρασης ή απασχόλησης, τα οποία είναι αφοσιωμένα στην προσπάθεια να κάνουν τα σχολεία της βασικής σχολικής υποχρεωτικής εκπαίδευσης, να ασπαστούν αυτή την φιλοσοφία.

6. B'nai B'rith Organization

http://www.bnaibrith.org/prog_serv/for_kids.cfm

Εστιάζει στην ιουδαϊκή κουλτούρα, στην ιστορία και στα προγράμματα για τα παιδιά, τα σχολεία, τις κοινότητες και τους μεγαλύτερους. Οργανώνει κατασκηνώσεις, μαθήματα ανεκτικότητας και διαφορετικότητας. Διοργανώνει προγράμματα κοινοτικής δράσης και προγράμματα για τα ανθρώπινα δικαιώματα και την πολιτική.

Εγχειρίδια για τους εκπαιδευτικούς με πρακτικές κατά της βίας, του ρατσισμού και των διακρίσεων.

1. Derman-Sparks and A.B.C. (1989). Anti-bias curriculum: tools for empowering young children, Task Force: National Association for the Education of Young Children. (Εκπαιδευτικό πρόγραμμα Κατά της Βίας: εργαλεία για την ενδυνάμωση των Μικρών Παιδιών)

Ομάδα-Στόχος: Το βιβλίο αυτό απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς και περιλαμβάνει προγράμματα για την προσχολική ηλικία (2-6 χρονών).

Γενική Περιγραφή: Η σειρά μαθημάτων αφορά την αντιμετώπιση θεμάτων όπως η ταυτότητα των φύλων, οι ειδικές ανάγκες, οι φυλετικές διαφορές, οι πολιτισμικές διαφορές, η δημιουργία ενός περιβάλλοντος κατά των προκαταλήψεων, η καταπολέμηση των στερεοτύπων, ο ακτιβισμός, οι δραστηριότητες σε περιόδους διακοπών και η δουλειά που μπορεί να γίνει σε συνεργασία με γονείς. Περιέχει μια εκτενή λίστα με αναγνώσματα για παιδιά και έναν κατάλογο με πηγές για τους εκπαιδευτικούς και γονείς.

Διαπραγματεύεται όχι μόνο τον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνονται οι ρατσιστικές συμπεριφορές μέσα σε μια κοινωνία, αλλά και το που/πότε ξεκινούν, και επιπλέον τις δράσεις στις οποίες πρέπει να καταφύγουμε για να βοηθήσουμε τα παιδιά να αποδώσουν νόημα στον κόσμο τους, προτού αυτά τα ερωτήματα και τα σχόλια εγκαθιδρυθούν ως «ατόφιες προκαταλήψεις». Οι συγγραφείς επισημαίνουν την ολοκλήρωση αυτής της δουλειάς μέσω της ενσωμάτωσής της στο υπάρχον πρόγραμμα και τρόπους με τους οποίους, εκπαιδευτικοί και γονείς, μπορούν να λειτουργήσουν σε επίπεδο πρόληψης.

2. Stephan, W. G., & Stephan, C. W. (2001). Improving intergroup relations. CA: Sage. (Η βελτίωση των δια-ομαδικών σχέσεων)

Πρόθεση αυτού του βιβλίου είναι να λειτουργήσει παράλληλα ως συμπληρωματικό ανάγνωσμα για τα μαθήματα και ως πρακτικός οδηγός, τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο προγραμμάτων, των οποίων στόχος αποτελεί η μείωση των προκαταλήψεων και η βελτίωση των δια-ομαδικών σχέσεων. Παρέχει μία ιδιαίτερα κατανοητή επισκόπηση και συγκεντρώνει όλες τις τεχνικές που είναι κατάλληλες για τις δια-ομαδικές σχέσεις. Αν και υπάρχει τεράστια βιβλιογραφία για τις αιτίες και την φύση των προκαταλήψεων, γεγονός που αντικατοπτρίζει το μεγάλο ενδιαφέρον για το ζήτημα αυτό, η βιβλιογραφία για τους τρόπους μείωσης των προκαταλήψεων είναι διάσπαρτη σε ένα πλήθος θεωρητικών και εφαρμοσμένων πηγών. Το βιβλίο αυτό συνθέτει αυτές τις βιβλιογραφικές πηγές, με απώτερο στόχο να διευκρινίσει ποιες από αυτές είναι αποτελεσματικές και γιατί.

3. Karumanchery, L. (2005). Engaging Equity: New Perspectives on Anti-Racist Education, Detselig Enterprises Ltd. (Η δέσμευση στην Ισότητα: Νέες προοπτικές για την Αντιρατσιστική Εκπαίδευση)

Το Engaging Equity, εκθέτει, μέσα από ένα κοινωνικο-ιστορικό πλαίσιο, το δυτικό εκπαιδευτικό σύστημα διερευνώντας τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνικές αναπαραστάσεις του «εαυτού» και των «άλλων» διαμορφώνονται και παγιώνονται στην καθημερινότητα των μαθητών, των οικογενειών και των κοινοτήτων. Παρά τις προσπάθειες της κοινής γνώμης να σκιαγραφήσει τον ρατσισμό και την κοινωνική καταπίεση ως απομεινάρια ενός ταραγμένου παρελθόντος, οι σημερινές σχέσεις κοινωνικής εξουσίας παραμένουν ανεξέλεγκτες, καθώς συνεχίζουν να παρεμβαίνουν και να πειθαρχούν τις ζωές των καταπιεσμένων. Δεδομένου ότι ο ρατσισμός και οι άλλες μορφές καταπίεσης συνεχίζουν να εξελίσσονται και να προσαρμόζονται στις αλλαγές της εποχής μας, αποτελεί ζήτημα μείζονος σημασίας, οι μέθοδοι αντίστασης σε αυτές, να είναι εξίσου δυναμικές και να δρουν προληπτικά. Το Engaging Equity, ως φιλοσοφία της ελπίδας, μας υπενθυμίζει ότι η πραγματική και ουσιαστική αλλαγή προς τη κοινωνική δικαιοσύνη μπορεί να επιτευχθεί, μόνο αν οι πολιτικές, οι στρατηγικές και οι λύσεις είναι αντάξιες του εγχειρήματος.

4. May, S. & Sleeter, C. E., Eds. (2010). Critical Multiculturalism: Theory and Praxis. New York: Routledge. (Η κριτική διάσταση της Διαπολιτισμικότητας: Θεωρία και Πράξη)

Η διαπολιτισμικότητα έχει αναδειχθεί, την τελευταία δεκαετία, σε μια άμεση πρόκληση για τις φιλελεύθερες και με θετικούς στόχους, μορφές διαπολιτισμικής εκπαίδευσης. Ολοκληρώνοντας και εξελίσσοντας διάφορα θεωρητικά νοήματα, όπως η εκπαίδευση κατά του ρατσισμού, η θεωρία των φυλών και η παιδαγωγική, η διαπολιτισμικότητα έχει προσφέρει μια πληρέστερη εικόνα για την καταπίεση και τη θεσμοθέτηση των άνισων σχέσεων της εξουσίας μέσα στην εκπαίδευση. Ποιος είναι

όμως, ο πραγματικός αντίκτυπος αυτών των θεωριών στην πρακτική και τις παιδαγωγικές κατευθύνσεις που εφαρμόζονται μέσα στην τάξη;

Το «*Critical Multiculturalism: Theory and Praxis*», έχοντας συνταχθεί από πρωτοπόρες φυσιογνώμεις στο πεδίο της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης, ενώνει διεθνείς ερευνητές προκειμένου να αντιμετωπίσουν άμεσα και διεξοδικά την σημασία που θα έχει μια διαπολιτισμική προσέγγιση της εκπαίδευσης για την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και την πρακτική μέσα στην τάξη. Κάθε κεφάλαιο, προσφέροντας θεωρητικό υπόβαθρο και πρόγραμμα εξειδικευμένων θεμάτων τα οποία περιλαμβάνουν από τη γλώσσα και τα μαθηματικά έως τη φυσική και την τεχνολογία, αποδεικνύει πως η κρίσιμη διαπολιτισμική προσέγγιση σχετίζεται με την πράξη. Αυτή η επίκαιρη συλλογή, ως νησίδα για την περαιτέρω ανάπτυξη των προσεγγίσεων της κρίσιμης διαπολιτισμικότητας, θα αποτελέσει απαραίτητο ανάγνωσμα για όλους τους ερευνητές, εκπαιδευτικούς και όσους εφαρμόζουν τη διαπολιτισμική εκπαίδευση.

5. Ponterotto, J. G. (2006). Preventing prejudice; a guide for counselors, educators, and parents, 2d ed. CA: Sage. (Η Πρόληψη των προκαταλήψεων: ένας οδηγός για συμβούλους, εκπαιδευτικούς, και γονείς)

Η δεύτερη έκδοση για την πρόληψη των προκαταλήψεων, αποτελεί μια εξαιρετική πηγή πληροφόρησης για το κοινό το οποίο επιδιώκει να προσεγγίσει: τους συμβούλους, τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς. Το βιβλίο αποτελείται από αρκετές ενότητες όπως: θέματα σχετικά με την προκατάληψη και τον ρατσισμό, φυλετική/εθνική ταυτότητα, συμπεριφορές για την πρόληψη και την αποτροπή των προκαταλήψεων, βιωματικές δραστηριότητες, και επισκόπηση των εργαλείων και άλλων πηγών που συνεισφέρουν στην προσπάθεια μείωσης των προκαταλήψεων. Το «Preventing prejudice» είναι ένα κατανοητό, αλλά και πρακτικό εγχειρίδιο για την μείωση του μίσους και της προκατάληψης. Το βιβλίο προσελκύει αναγνώστες που μπορούν να εφαρμόσουν τις πληροφορίες που παρέχει, σε ποικίλα πλαίσια και πληθυσμούς.

Η εκπαίδευση κατά του ρατσισμού και υπέρ της διαπολιτισμικότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ευρώπη.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι έννοιες της διαπολιτισμικότητας και του αντι-ρατσισμού, αποτελούν αντικείμενο διαμάχης τόσο εννοιολογικά, όσο και ως βάση για τον σχεδιασμό προγραμμάτων, τουλάχιστον από το 1980 (Short, 1999, σ. 52. βλέπε επίσης Dadzie, 1997, σ. Iii. Bonnett & Carrington, 1996, σ. 275). Οι επιθέσεις έχουν προέλθει αδιακρίτως, από την κοινή γνώμη που πρόσκεινται, είτε στις αριστερές, είτε στις δεξιές πολιτικές παρατάξεις. Η βιβλιογραφία υποδεικνύει ότι αρκετά μεγάλο μέρος της βρετανικής κοινωνίας είναι αντίθετο με τη διαπολιτισμικότητα και τον αντι-ρατσισμό, αν και οι αιτίες αυτής της αντίθεσης ποικίλλουν.

Σχετικά πρόσφατα, η αντίθεση της αγγλικής κυβέρνησης εκφράστηκε με σαφήνεια στην αναφορά του Burnage (1989), η οποία κατέληγε ότι οι αντι-ρατσιστικές πολιτικές «αποξένωναν τους λευκούς, καθώς όλη η έμφαση για βελτίωση δινόταν στους έγχρωμους» (Bonnett & Carrington, 1996, σ. 277). Αυτή η οπτική αλλοιώθηκε κάπως το 1999, όταν μια έρευνα για την δολοφονία ενός μαύρου έφηβου, του Stephen Lawrence, οδήγησε στην δημοσίευση της Αναφοράς του McPherson. Η αναφορά αυτή αποτέλεσε μια σαφή δήλωση για τις βρετανικές φυλετικές σχέσεις, που οδήγησε στην επανεξέταση του αντι-ρατσισμού ως ένα δικαιολογημένο σημείο εστίασης του κυβερνητικού σχεδιασμού. Μεταξύ άλλων, η Αναφορά του McPherson, μετατόπισε το κέντρο βάρους στον προσδιορισμό της ύπαρξης ενός ρατσιστικού επεισοδίου με το θύμα (RIMAP, 2006, σ. 5), και επιπλέον οδήγησε τις βρετανικές αρχές στον ορισμό του θεσμικού ρατσισμού ως πρωταρχικό πεδίο ενδιαφέροντος.

Υπάρχουν αρκετά ευρωπαϊκά προγράμματα και προγράμματα της βρετανικής κυβέρνησης που δίνουν έμφαση στην ισότητα σε διάφορα πλαίσια, την στέγαση, την αγορά εργασίας, την εξάλειψη των εγκλημάτων μίσους, την εκπαίδευση κ.α.. Αν σε αυτά προσθέσουμε τα κοινοτικά προγράμματα, πολλά από τα οποία χρηματοδοτούνται και στηρίζονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, τότε ο κατάλογος με τα υπάρχοντα προγράμματα γίνεται πολύ μεγάλος. Εδώ, θα εστιάσουμε μόνο σε ορισμένα από αυτά τα προγράμματα.

1. Το πρόγραμμα REWIND (Γυρίζω προς τα πίσω), προσφέρεται από την Sunderland ARCH, στο Sunderland της Αγγλίας και εστιάζει στην αποκάλυψη της προέλευσης του ρατσισμού. Το πρόγραμμα αυτό, έχει αναγνωριστεί ως καλή πρακτική: «Η δουλειά που επικεντρώνεται στη συνειδητοποίηση του ρατσισμού, είναι αυτή που κάνει την διαφορά. Η όλη προσπάθεια βασίζεται στην αποκάλυψη και κατάρριψη των μύθων που έχουν δημιουργηθεί γύρω από τη φυλή και τον ρατσισμό, με την χρήση τεκμηριωμένων και πρακτικών αποδείξεων (Sunderland Partnership, n.p.). Το REWIND προσφέρει δωρεάν εκπαίδευση κατά του ρατσισμού σε επαγγελματίες και σε νέους, η οποία μπορεί να πραγματοποιηθεί σε χώρους όπου γίνονται εργασίες για νέους, χρησιμοποιώντας ποικιλία οπτικοακουστικών μέσων. Οι τρεις μονόωρες ενότητες του βασίζονται στις ακόλουθες θεματικές: (1) Γιατί είναι απαραίτητο να γίνει αυτή η δουλειά; (2) Αποδομώντας τη φυλή, και (3) Πώς διαμορφώνονται οι προκαταλήψεις/τι κάνουμε μετά; Κάποιες ενδεικτικές απόψεις που έχουν εκφράσει συμμετέχοντες για το πρόγραμμα είναι: «Παρείχε καλή πληροφόρηση για την προέλευση του ρατσισμού», «Σε έκανε να σκεφτείς για τους προγόνους σου και πως/γιατί μοιάζεις όπως μοιάζεις», και «Σε προσγειώνει στην πραγματικότητα και σε κάνει να συνειδητοποιήσεις ότι πρέπει να κάνουμε κάτι για να σταματήσουμε τον ρατσισμό» (Sunderland Partnership, 2007).

2. Το πρόγραμμα Eurokid αποτελεί μια πρωτοποριακή παιδαγωγική προσέγγιση για την ανάπτυξη διαπολιτισμικής και αντιρατσιστικής εκπαίδευσης στο διαδίκτυο. Το Eurokid, βασίστηκε στο πρότυπο του “Britkid” (see www.britkid.org), το οποίο ανταποκρινόταν σε απαιτήσεις της διαπολιτισμικής και αντιρατσιστικής εκπαίδευσης. Στο εγχείρημα αυτό εμπλέκονται τρεις χώρες: το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σουηδία και η Ισπανία. Αποτελεί ένα εκπαιδευτικό και πρωτοποριακό εργαλείο και μια πηγή μάθησης και εκπαίδευσης για τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Το πρόγραμμα χρησιμοποιεί ως μέσο «εικονικές ιστοσελίδες», όπου μια ομάδα έφηβων (μειονότητες και πλειονότητες) «συναντούνται» και «μιλούν» για θέματα αποδοχής, διαφορετικότητας, ρατσισμού, ανάμεικτων πολιτισμών, ταυτοτήτων, και αφομοίωσης. Οι «συζητήσεις» τους που περιέχονται στις τρεις ιστοσελίδες –γραμμένες στη γλώσσα/ες κάθε χώρας και στα αγγλικά- καθώς και οι χαρακτήρες οι οποίοι συμμετέχουν στη συζήτηση, είναι βασισμένοι σε ερευνητικά δεδομένα (που έγινε μέσω

συνεντεύξεων και ερωτηματολογίων). Οι στόχοι αυτού του εγχειρήματος, το περιεχόμενο, οι παιδαγωγικές προσεγγίσεις και το αυθεντικό υλικό για τις τάξεις που δημιουργήθηκε για να διευκολύνει και να προωθήσει τον διάλογο ανάμεσα στις μειονότητες και τις πλειονότητες, αποτελούν την βάση αυτού του άρθρου.

3. «Όλοι διαφορετικοί, όλοι ίσοι» είναι το κάλεσμα του Συμβουλίου της Ευρώπης για Διαφορετικότητα, Ανθρώπινα Δικαιώματα και Συμμετοχικότητα.

<http://alldifferent-allegal.info/>

Το 1995, το Συμβούλιο της Ευρώπης, διενήργησε μια ευρωπαϊκή εκστρατεία για νέους με τίτλο: «Όλοι Διαφορετικοί- Όλοι Ίσοι», προκειμένου να ενισχύσει τον αγώνα κατά του ρατσισμού, του αντι-σημιτισμού, της ξενοφοβίας και της αδιαλλαξίας.

Οι έννοιες της ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, των ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ και της ΣΥΜΜΕΤΟΧΙΚΟΤΗΤΑΣ, αποτελούν μια αδιαχώριστη ενότητα. Σκιαγραφούν μια Ευρώπη τόσο παλιά όσο και η ιστορία της ηπείρου της, τον κώδικα των αξιών της και τον δημοκρατικό της χαρακτήρα. Όλα αυτά κινδυνεύουν, αν δεν συνεχιστεί η ανάπτυξη της. Για τους παραπάνω λόγους, κατά τη διάρκεια της Εκστρατείας, οργανώνονται ευρωπαϊκά δρώμενα, δημιουργούνται ηλεκτρονικές πλατφόρμες για την εκστρατεία, εθνικές επιτροπές και υποστηρίζονται δράσεις στα κράτη-μέλη. Το πρόγραμμα έγινε με τη συνεργασία πολλών ευρωπαϊκών και διεθνών οργανώσεων, δημοσίων/ιδιωτικών συνεργασιών, την υποστήριξη των δήμων και των περιφερειακών και επαρχιακών περιοχών.

Δίνουμε ιδιαίτερη έμφαση στην αύξηση της επίγνωσης και την εκπαίδευση σε όλες της τις μορφές (τυπική, άτυπη, μη τυπική), προκειμένου να υπάρξει ενδυνάμωση και άσκηση πολιτικής πίεσης. Το πρόγραμμα επιδιώκει τη συνεργασία με τους τοπικούς φορείς, τους πολίτες και την ερευνητική κοινότητα

4. Το πρόγραμμα Youth and Minority (Οι μειονότητες της Ευρώπης- Νέοι και Μειονότητες

Το πρόγραμμα **Youth and Minority** είναι ένα πρόγραμμα αφύπνισης για εκπαιδευτικούς και μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Το πρόγραμμα αυτό επιδιώκει να ενθαρρύνει μια καλύτερη κατανόηση της διαφορετικότητας και της διαπολιτισμικής πραγματικότητας μέσα στην οποία εμπλέκονται οι νέοι και να διευκολύνει την αλλαγή ή την βελτίωση στάσεων και συμπεριφορών, όπως της ανεκτικότητας, της αλληλεγγύης και της ισότητας.

Το πρόγραμμα αποτελείται από συναντήσεις ή/και εργαστήρια με ομάδες νέων ανθρώπων, κατά την διάρκεια του σχολικού ωραρίου και η συμβολή του σε άλλους τομείς, ενισχύει την εκπαιδευτική διεργασία. Ο αριθμός των ωρών και των θεμάτων εξαρτώνται από τις ανάγκες ή/και τις προτιμήσεις του προσωπικού που είναι υπεύθυνο για το πρόγραμμα σε κάθε σχολείο ή κάποιου άλλου συστήματος υπηρεσιών για νέους.

Ενότητες:

- Ισότητα των φύλων
- Διαπολιτισμική συνύπαρξη
- Εκπαίδευση για Ανάπτυξη
- Περιβαλλοντική Εκπαίδευση
- Εργαστήρια- Κοινωνικές Δεξιότητες, Επίλυση Συγκρούσεων

Περιεχόμενα:

- Πολιτισμός Ειρήνης
- Ανθρώπινα Δικαιώματα
- Σχέσεις Βορρά - Νότου
- Εκπαίδευση για ανάπτυξη
- Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

- Επίλυση Συγκρούσεων

Περιβάλλον:

- Βιώσιμη Ανάπτυξη
- Περιβαλλοντικά Προβλήματα
- Κατανάλωση και καταναλωτισμός
- Δίκαιο Εμπόριο, βιολογική καλλιέργεια και υπευθυνότητα
- Μείωση/επαναχρησιμοποίηση/ανακύκλωση.

Ισότητα Γένους

- Φύλο - Γένος
- Επίδραση των Μ.Μ.Ε.
- Σεξουαλική Διαφορετικότητα και Ταυτότητα Γένους
- Σχέσεις μεταξύ των γενών
- Δομική βία, πως ανιχνεύεται

Διαπολιτισμικότητα

- Πολιτισμός και Ταυτότητα
- Διακρίσεις: Ρατσισμός - Ξενοφοβία
- Διαδικασία μετάβασης / Μέσα

Διδακτική μεθοδολογία

Βιοματικές παρεμβάσεις, δυναμική ανάλυση, ομαδικές συζητήσεις και εκτιμήσεις. Η ομάδα των εκπαιδευτικών δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην χρήση οπτικοακουστικών μέσων, καθώς θεωρούνται θεμελιώδη για τη θετική ανάπτυξη των συνεδριάσεων.

Ο συνολικός αριθμός των νέων που συμμετέχουν σε αυτό το πρόγραμμα είναι περίπου 10.000 κάθε χρόνο. Το πρόγραμμα ξεκίνησε το 1996. Αυτήν την στιγμή αναπτύσσεται στην Κοινότητα της Μαδρίτης (Madrid), Βαλένθιας (Valencia), Κανταυρίας (Cantabria), Μελίλλας (Melilla), Κασίλλας Λα Μάνχα (Casilla La Mancha) και της Καταλονίας (Catalonia).

Μια άλλη δράση του προγράμματος ήταν η Πολιτισμική Διαφορετικότητα (“Cultural Diversity”) και η Συμμετοχή της Μειονότητας των Νέων (“Minority Youth Participation”)

www.moe-online.com

Αυτό το Σεμινάριο “Contact Making” έφερε μαζί οργανισμούς που ασχολούνται με την πολιτισμική διαφορετικότητα και την προσπάθεια για ενσωμάτωση της μειονότητας των νέων. Ως αποτέλεσμα, οι συμμετέχοντες οικοδόμησαν υποστηρικτικές συνεργασίες και εργάστηκαν για τη βελτίωση της ποιότητας προγραμμάτων YOUTH στο μέλλον. Επιπλέον, οι συμμετέχοντες ενδυνάμωσαν την συνεργασία τους ως μέλη του δικτύου Μειονοτήτων της Ευρώπης, των ΜΚΟ μειονοτήτων νέων σε όλη την Ευρώπη.

4. (The Monitoring Group) Η ομάδα παρακολούθησης – πρόγραμμα παιδιά ενάντια στον ρατσισμό

<http://www.kidsagainstracism.com/index.html>

Στην πραγματικότητα, κάθε μέρα σε κάθε σχολείο, μαθητές και προσωπικό αντιμετωπίζουν τον πόνο και την κακομεταχείριση έχοντας γίνει στόχοι παρενόχλησης

επειδή είναι διαφορετικοί λόγω καταγωγής, θρησκευματος, σεξουαλικότητας, φύλου ή εθνικότητας.

Συχνά αυτή η παρενόχληση συμβαίνει μπροστά σε συμμαθητές ή στο προσωπικό του σχολείου. Στο πλαίσιο αυτό υπάρχουν οι εξής τάσεις: (α) η συμπεριφορά αυτή να μην γίνεται καν αντιληπτή ως κακομεταχείριση, (β) η κακομεταχείριση να θεωρείται στάδιο της φυσιολογικής ανάπτυξης των παιδιών, (γ) μερικές φορές η συμπεριφορά αυτή δεν θεωρείται αποδεκτή, ωστόσο υπάρχει αβεβαιότητα και αμηχανία για τον τρόπο αντιμετώπισής της.

Αυτή η ιστοσελίδα είναι ειδικά σχεδιασμένη να βοηθήσει ανθρώπους που αντιμετωπίζουν ρατσισμό, εθνική ή θρησκευτική κακομεταχείριση. Συχνά, εάν ένα σχολικό περιβάλλον αποδέχεται μια μορφή κακομεταχείρισης, θα υπάρξουν και άλλες μορφές της. Πολλές από τις στρατηγικές και τις συμβουλές μπορούν να εφαρμοστούν σε διάφορες μορφές κακομεταχείρισης. Εστιάζοντας στην ευρύτερη εικόνα, όλοι μπορούν να βοηθήσουν στη δημιουργία ενός ασφαλούς και δίκαιου περιβάλλοντος μάθησης.

Η ιστοσελίδα δημιουργήθηκε από την Monitoring Group με την υποστήριξη των Children in Need and Awards for All.

Τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν:

BE-ME. Η ιστοσελίδα παρέχει πάνω 100 συνεντεύξεις/βίντεο με συμμετέχοντες από Αφρικανο-Καραϊβικές και Ασιατικές κοινότητες. Επίσης περιέχει, εκπαιδευτικά «πακέτα», που δημιουργήθηκαν σε συνεργασία με τοπικά σχολεία και πανεπιστήμια.

www.be-me.org/

Moving Here. Η βάση δεδομένων περιέχει φωτογραφίες, χάρτες, αντικείμενα, έγγραφα και ηχητικά ντοκουμέντα από 30 τοπικά και εθνικά αρχεία, μουσεία και βιβλιοθήκες, καταγράφοντας την εμπειρία της μετανάστευσης των τελευταίων 200 ετών.

www.movinghere.org.uk/

SALIDAA – Λογοτεχνία και Τέχνες της Νοτιο Ασιατικής Διασποράς (South Asian Diaspora Literature and Arts Archive). Το φιλανθρωπικό ίδρυμα ξεκίνησε τη δημιουργία

φυσικού και ψηφιακού υλικού που αφορά την λογοτεχνία και τις τέχνες που παράγονται από Νοτιο – Ασιάτες συγγραφείς, λογοτέχνες και ηθοποιούς στη Βρετανία.

www.salidaa.org.uk/salidaa/site/Home

Τέχνες & Πολιτισμός

Cultural Co-operation. Ανεξάρτητο φιλανθρωπικό ίδρυμα τεχνών που προωθεί τη διαπολιτισμική επικοινωνία

www.culturalco-operation.org/

Culture East Midlands. Ιδρύθηκε από την DCMS για να υπερασπιστεί το πολιτισμικό φάσμα και το δημιουργικό ενδιαφέρον μέσα στην συγκεκριμένη περιοχή.

www.culture-em.org.uk/

inIVA. Η οργάνωση διοργανώνει εκθέσεις, δημοσιεύσεις, πολυμέσα, εκπαιδεύσεις και προγράμματα έρευνας σχεδιασμένα για να γνωστοποιήσουν την εργασία των καλλιτεχνών, που προέρχονται από την πολιτισμική διαφορετικότητα, στο ευρύτερο κοινό.

www.iniva.org/

International Network for Cultural Diversity. Το παγκόσμιο δίκτυο καλλιτεχνών και πολιτισμικών ομάδων, που είναι αφοσιωμένα στην μάχη της ομοιογένειας που προκαλεί η παγκοσμιοποίηση στον πολιτισμό

www.incd.net/

SALIDAA (South Asian Diaspora Literature and Arts Archive)– Λογοτεχνία και Τέχνες της ΝοτιοΑσιάτικης Διασποράς. Το φιλανθρωπικό ίδρυμα ξεκίνησε τη δημιουργία φυσικού και ψηφιακού υλικού που αφορά την λογοτεχνία και τις τέχνες που παράγονται από Νοτιο – Ασιάτες συγγραφείς, λογοτέχνες και ηθοποιούς στη Βρετανία.

www.salidaa.org.uk/salidaa/site/Home

Κοινότητες εθνικών μειονοτήτων και μειονοτήτων της μαύρης φυλής

Great Black Britons. 100 βιογραφίες και υποψηφιότητες για τους 100 Μεγάλους Βρετανούς της μαύρης φυλής.

www.100greatblackbritons.com/list.html

Anglo Sikh Heritage Trail. Στόχος του είναι να ανακαλύψει την σχετικώς άγνωστη σχέση μεταξύ των Σιχ και των Βρετανών.

www.asht.info/

BASA – Black & Asian Studies Association. Ο σύνδεσμος ιδρύθηκε για να ενισχύσει την έρευνα και την πληροφόρηση για την ιστορία των ατόμων της μαύρης φυλής στη Βρετανία.

<http://blackandasianstudies.org.uk>

Black Britain Υπηρεσίες πληροφόρησης για κοινότητες των εθνικών μειονοτήτων και της μειονότητας της μαύρης φυλής.

www.blackbritain.co.uk/

Black Cultural Archives and National Museum and Archives of Black History and Culture Το πρόγραμμα είναι του Πανεπιστημίου Middlesex HLF και περιλαμβάνει την εκπαίδευση, την καταλογογράφηση, την έρευνα και τις εκθέσεις που αφορούν την ιστορία της Διασποράς της μαύρης φυλής στη Βρετανία

www.aambh.org.uk

Black History Foundation Το ίδρυμα επιδιώκει να αντιληφθεί και να ενισχύσει την εμπειρία των Έγχρωμων διευκολύνοντας τη δημιουργία ενός διεθνούς στρατηγικού πρακτορείου, που θα προωθεί τις σχέσεις συνεργασίας.

www.blackhistoryfoundation.com/index.htm

Black Presence Asian and Black History in Britain – Η συνεργασία μεταξύ The National Archives και the Black and Asian Studies Association, η οποία καλύπτει την ιστορία της μαύρης φυλής και των Ασιατών στη Βρετανία από το 1500 έως 1850.

www.nationalarchives.gov.uk/pathways/blackhistory/

Britkid NGfL– Ιστοσελίδα που απευθύνεται σε παιδιά και περιλαμβάνει θέματα που σχετίζονται με τη φυλή, τον ρατσισμό και τη ζωή – περιλαμβάνει επίσης στατιστικά εθνικοτήτων στο Ην.Βασίλειο από την απογραφή του 2001

www.britkid.org/si-minorityegnumbers.html

CASBAH research resources Πηγές που σχετίζονται με τις μελέτες στις Καραϊβικές σπουδές και την ιστορία της μαύρης φυλής και των Ασιατών στο Ηνωμένο Βασίλειο.

www.casbah.ac.uk/

Channel 4 Black & Asian History Map Gateway. Διαδικτυακοί τόποι που έχουν θέματα σχετικά με την ιστορία της μαύρης φυλής και των Ασιατών στις Βρετανικές Νήσους (British Isles).

www.channel4.com/culture/microsites/O/origination/

Every Generation. Έχει σκοπό να επηρεάζει την κοινότητα των έγχρωμων μέσω της αναφοράς στην ιστορία, την οικογένεια, τη γενεολογία και την κληρονομιά.

www.everygeneration.co.uk/

Multikulti NOF. Η χρηματοδοτούμενη ιστοσελίδα περιλαμβάνει μεταφρασμένες πληροφορίες για τα ακόλουθα θέματα κοινωνικού δικαίου: χρέος, εργασία, υγεία, στέγαση, μετανάστευση και κοινωνικά προνόμια. Οι πληροφορίες παρέχονται στις γλώσσες: Αλβανικά, Αραβικά, Μπενγκαλικά (Bengali), Κινέζικα, Περσικά, Γαλλικά, Gujarati (γλώσσα της περιοχής του Πακιστάν), Σομαλικά, Ισπανικά και Τούρκικα.

www.multikulti.org.uk/

National Family & Parenting Institute Listening to Ethnic Minority Parents – Αποτελεί περίληψη της αναφοράς της έρευνας που δημοσιεύτηκε τον Οκτώβριο του 2001

www.nfpi.org/data/research/docs/ethnicparents.pdf

Northamptonshire Black History Association

www.northants-black-history.org.uk/

Northamptonshire Racial Equality Council Black

www.northamptonshirerec.org.uk/blackh/blackh.asp

Real Histories resource. Αποτελεί ένα εργαλείο για δασκάλους, γονείς, μαθητές και για την ευρύτερη κοινότητα, που στοχεύει στην υποστήριξη της διδασκαλίας τους και την εκμάθηση την πολιτιστικής διαφορετικότητας στο Ηνωμένο Βασίλειο.

www.realthistories.org.uk/

Εορτασμός αναγνώρισης της επίτευξης και της επιτυχίας των Έγχρωμων Βρετανών

www.recognition.co.uk/

Runnymede Trust. Σκοπό έχει την γεφύρωση μεταξύ διαφόρων εθνικών μειονοτικών κοινοτήτων και τη δημιουργία πολιτικών.

www.runnymedetrust.org/

Voice East Midlands. Δημιουργήθηκε ώστε να υποβληθεί το the East Midlands Black & Minority Ethnic (BME) Voluntary and Community Sector να επηρεάσει την τοπική διάταξη (agenda). Έχει συνδέσμους (links) σε άλλους σχετικούς ιστοχώρους (sites).

www.voice-em.org.uk/index.asp

Θρησκεία ή Θρήσκευμα

Anglo Sikh Heritage Trail project. Έχει στόχο να αποκαλύψει την σχετικώς άγνωστη σχέση μεταξύ των Sikh και των βρετανικών εθνών

www.asht.info/

BBC διαδραστικό ημερολόγιο, που περιλαμβάνει πλήθος θρησευμάτων

www.bbc.co.uk/religion/calendar/

Buddhism - BBC pages

www.bbc.co.uk/religion/religions/buddhism/

Catholic Church in England and Wales

www.catholic-ew.org.uk/

Chronological guide to major religious festivals (Χρονολογικός οδηγός με τις μεγαλύτερες θρησκευτικές εορτές)

www.bbc.co.uk/leicester/features/faith/festivals/spring.shtml

Church of England

www.cofe.anglican.org/

Guardian Unlimited, Guide to Religions in the UK

www.guardian.co.uk/religion

Hindu Resources Online

www.hindu.org/

Index of Indian festivals

www.geocities.com/bhagwat_s/festival.htm

Interfaith Calendar

www.interfaithcalendar.org/

Islamic Awareness Week Islam Awareness Week – Η πρωτοβουλία πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2003 με στόχο να βοηθήσει τους Μουσουλμάνους και τους μη Μουσουλμάνους να έρθουν μαζί σε ένα κλίμα κατανόησης και εκτίμησης.

www.iaw.org.uk/

Jainism – BBC pages

www.bbc.co.uk/religion/religions/jainism/

MultiFaithNet. Παρέχει μια εισαγωγή σε μια ποικιλία από θρησκείες, η οποία περιλαμβάνει την καταγωγή τους, τις κεντρικές πτυχές της πίστης και της πράξης, και τη διαφορετικότητα μέσα στις θρησκευτικές ομάδες.

www.multifaithnet.org/index.asp

Muslim Heritage Αποτελεί ένα εκπαιδευτικό forum με θέματα συζήτησης σχετικά με τη Μουσουλμανική κληρονομιά.

www.muslimheritage.com/

The RE Directory Αποτελεί πηγή αναφοράς για τη θρησκευτική εκπαίδευση

www.theredirectory.org.uk/

.....

5. The Citizenship Foundation (Το Ίδρυμα για τα Πολιτικά Δικαιώματα)

www.citizenshipfoundation.org.uk/lib

- Καλύτερη Εκπαίδευση για τα Πολιτικά Δικαιώματα
Πιο ενεργή και προσβάσιμη διαμόρφωση της εκπαίδευσης για τα πολιτικά δικαιώματα μέσα και έξω από τα σχολεία,
- Ενεργός Εμπλοκή των Ατόμων
Αποτελεσματικές Κοινότητες
Προώθηση των συνεκτικών κοινοτήτων, χωρίς αποκλεισμούς, μέσω της διερεύνησης και της συζήτησης,
- Εκπαίδευση για τα Πολιτικά Δικαιώματα, τη Διαφορετικότητα και την Ισότητα των Φυλών, ένας πρακτικός οδηγός

Ο οδηγός δημιουργήθηκε από το Ίδρυμα για Πολιτικά Δικαιώματα και τη φιλανθρωπική οργάνωση κατά των διακρίσεων, για να υποστηρίξει τους εκπαιδευτικούς που ασχολούνται με τα πολιτικά δικαιώματα να αντιμετωπίσουν τις διακρίσεις και τα θέματα ισότητας της φυλής, στο νέο σχολικό πρόγραμμα. Απευθύνεται επίσης σε νέους εργαζόμενους, αλλά και σε όσους εργάζονται σε πιο ανεπίσημο πλαίσιο, σε μία ποικιλία δομών.

6. Show Racism the Red Card (Δείξε στο Ρατσισμό την Κόκκινη Κάρτα)

www.srtrc.org/

Το Show Racism The Red Card είναι μία αντι-ρατσιστική εκπαιδευτική φιλανθρωπική οργάνωση, η οποία κάνει διαφημιστικές εκστρατείες που χρησιμοποιούν κορυφαίους ποδοσφαιριστές για την εκπαίδευση κατά του ρατσισμού. Στοχεύει να καταπολεμήσει τον ρατσισμό χρησιμοποιώντας πρότυπα ρόλων για μίμηση, τα οποία είναι συνήθως αλλά όχι απαραίτητα ποδοσφαιριστές, οι οποίοι παρουσιάζουν ένα αντι-ρατσιστικό μήνυμα σε νέους ανθρώπους και όχι μόνο.

Το Show Racism The Red Card αναγνωρίζει πως συμβαίνουν αλλαγές στο ρατσισμό, όπως και στις εμπειρίες των μαύρων και των ατόμων από εθνικές μειονότητες στις κοινότητες του Ηνωμένου Βασιλείου. Τα μηνύματα και οι δραστηριότητές του οφείλουν να ανταποκρίνονται σε αυτές τις αλλαγές με τον κατάλληλο τρόπο.

Αυτό το επιτυγχάνουμε, μέσω:

- Της παραγωγής εκπαιδευτικών μέσων
- Της ανάπτυξης δραστηριοτήτων που ενδυναμώνουν του νέους ανθρώπους, και όχι μόνο, να αμφισβητήσουν τον ρατσισμό
- Της αμφισβήτησης του ρατσισμού μέσω του ποδοσφαίρου και άλλων αθλημάτων σε διάφορα μέρη του Ηνωμένου Βασιλείου

7. Anti-Racist Toolkit at the University of Leeds (Αντιρατσιστικό «κουτί με εργαλεία» του Πανεπιστημίου του Leeds)

www.sociology.leeds.ac.uk/research/et

- Μία ανταπόκριση στην προσοχή που έδωσε η κυβέρνηση στο πρόβλημα του θεσμικού ρατσισμού στο επίπεδο της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης.
- Το EDUMIGROM, ένα τριετές ερευνητικό έργο που έχει τον τίτλο Ethnic differences in education and diverging prospects for urban youth in an enlarged Europe (Εθνικές Διαφορές στην Εκπαίδευση και διαφορετικές προοπτικές για την νεολαία των πόλεων, σε μία διευρυμένη Ευρώπη). Το έργο έχει στόχο να εκπονήσει μία συγκριτική μελέτη σε κοινότητες μεταναστών δεύτερης γενιάς και σε Ρομά που διαμένουν σε 9 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ενδεικτικά παραδείγματα από ευρωπαϊκές χώρες

Μεσογειακές χώρες: Ισπανία – Ιταλία

Σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες έχουν αναπτυχθεί προγράμματα και παρεμβάσεις κατά του ρατσισμού και των διακρίσεων υιοθετώντας μια σειρά από μεθοδολογίες ενδυνάμωσης και εστίασης στις ομάδες –στόχο και εν δυνάμει θύματα, αλλά και στην ευρύτερη πλειοψηφική κοινότητα.

Ισπανία

Στην Ισπανία το **Youth and Minority** (μέρος του Ευρωπαϊκού Minorities of Europe - www.moe-online.com βλ. προηγούμενη ενότητα) είναι ένα πρόγραμμα συνειδητοποίησης που στοχεύει σε νέους και διδάσκοντες της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Στοχεύει να ενισχύσει τη μεγαλύτερη κατανόηση της παγκοσμιοποιημένης πραγματικότητας και να διευκολύνει τη μεταβολή ή τη βελτίωση στάσεων ανοχής, αλληλεγγύης και ισονομίας.

Αποτελείται από αριθμό συνεδριών και εργαστηρίων που ποικίλει, με κάθε ομάδα νέων στις ώρες λειτουργίας του σχολείου και σε άλλους χώρους ως συμπληρώνοντας την εκπαιδευτική διαδικασία. Ο αριθμός των ωρών και οι εκάστοτε θεματικές εξαρτώνται από τις ανάγκες και τις προτιμήσεις και επιλογές της κάθε σχολής, σχολείου ή άλλων εκπαιδευτικών μονάδων που το υλοποιούν.

Τα πλέον συχνά θεματικά αντικείμενα (modules) είναι:

- Ισότητα φύλου
- Σεξουαλική διαφορετικότητα και ταυτότητα φύλου
- Διαπολιτισμική συνύπαρξη
- Πολυπολιτισμός: Κουλτούρα και ταυτότητα
- Διακρίσεις, Ρατσισμός και Ξενοφοβία
- Εκπαίδευση για την ανάπτυξη
- Ανθρώπινα δικαιώματα

- Media - Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και μετανάστευση, media και διακρίσεις
- Άλλα εργαστήρια : κοινωνικές δεξιότητες, επίλυση συγκρούσεων

Η Μεθοδολογία των παρεμβάσεων βασίζεται στην ευελξία των συναντήσεων, ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή και εμπλοκή των μαθητών έτσowi ώστε οι ίδιοι οι συμμετέχοντες να είναι πρωταγωνιστές της δικής τους μαθησιακής διαδικασίας.

Οι παρεμβάσεις αυτές έχουν αναπτυχθεί χρησιμοποιώντας διδακτικές προσεγγίσεις όπως δυναμική ομάδας, ανάλυση, ομαδικές συζητήσεις και αξιολογήσεις. Η ομάδα των εκπαιδευτών δίνει ιδιαίτερη προσοχή στη χρήση των οπτικοακουστικών μέσων, θεωρώντας τα θεμελιώδη όσο και θετική εξέλιξη των συνεδριών.

Ο αριθμός των νέων επωφελουμένων του προγράμματος αυτού είναι περίπου 10.000 το χρόνο. Το πρόγραμμα ξεκίνησε το 1996. Σήμερα υλοποιείται στου Δήμους Μαδρίτης, Βαλέντσια, Καντάμπρια, Κασιγια Λα Μάντσα και Καταλανίας.

Ιταλία

Χαρακτηριστικά παραδείγματα από την Ιταλία στηρίζονται στην πρόσληψη της πολιτισμικής διαφοράς ως πολύτιμο πόρο. Οι δράσεις αρθρώνονται γύρω από εργαλεία γνωστικά και σχεσιακά για τη διευκόλυνση της ένταξης των «εξωκοινοτικών» μαθητών με στόχο την προώθηση της ομαλής λειτουργίας του σχολείου χωρίς εντάσεις και υπό την οπτική της αξιοποίησης των πολιτισμικών ταυτοτήτων.

Οι παρεμβάσεις έχουν ως πρωταρχικό αποδέκτη τα παιδιά μεταναστών και εστιάζουν στη βελτίωση της προσαρμογής τους στο εκπαιδευτικό περιβάλλον, ενώ αναπτύσσονται δευτερευόντως σε όλη την εκπαιδευτική κοινότητα και όχι μόνο στις τάξεις και τα σχολεία με πολυεθνοτική σύνθεση μαθητικού πληθυσμού.

Στις παρεμβάσεις, που κατά κύριο λόγο αναπτύσσονται στη Βόρεια Ιταλία, εμπλέκονται ενεργά οι Σύλλογοι Γονέων ως βασικό υποκείμενο προώθησης της ένταξης και της ανάπτυξης διαπροσωπικών σχέσεων. Οι προσεγγίσεις που προκρίνονται είναι κυρίως συζητήσεις γύρω από τις θετικές εμπειρίες και την ανταλλαγή και εγκαθίδρυση διαλόγου και επικοινωνίας, καθώς και την αξιοποίηση των θετικών πρωτοβουλιών και διάδοση καλών πρακτικών.

Ανατολική Ευρώπη - Ουγγαρία

Στην Ουγγαρία οι παρεμβάσεις που προτείνονται εδώ ενδεικτικά επικεντρώνονται στο διαπολιτισμικό διάλογο με προγράμματα που εστιάζουν στην αποτελεσματική επικοινωνία με μαθητές παιδιά μεταναστών και τους γονείς και τις οικογένειές τους και με ομάδες στόχο εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και επαγγελματίες κοινωνικής παιδαγωγικής και πρόνοιας. Το πλαίσιο υλοποίησης είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ένταξης Μεταναστών.

Ιδιαίτερη έμφαση υπάρχει στον πληθυσμό των παιδιών Ρομά κύρια μέσα από το ρόλο του εκπαιδευτικού βοηθού που αποτελεί και μεσολαβητή ανάμεσα στις οικογένειες Ρομά και το σχολείο, ενώ συμβάλλει στην πρόληψη/καταπολέμηση της σχολικής βίας σε βάρος και με εμπλοκή των μαθητών Ρομά.

Παράλληλα, αναπτύσσονται πρωτοβουλίες στρατηγικής αντιδικίας (strategic litigation) και νομικής υποστήριξης των μαθητών Ρομά κατά του σχολικού διαχωρισμού (segregation) και των διακρίσεων κύρια μέσα από τη δράση σχετικών ΜΚΟ (πχ. "Esélyt a hátrányos helyzetű gyerekeknek Alapítvány" (Chance for Children Foundation (CFCF).

Τα Προγράμματα Στην Αυστραλία

Οι διαπολιτισμικές πολιτικές στην Αυστραλία, όπως και στον Καναδά, έχουν μακρά ιστορία, από τη δεκαετία του 1970, όταν η αναφορά Galbally αποτέλεσε πολιτική δέσμευση για την διαπολιτισμικότητα και τη χαρακτήρισε ως ευεργετική για όλους τους Αυστραλούς (Galbally, 1978, in Joppke, 2005, p. 244)]. Ένα δεύτερο σημαντικό έγγραφο δημοσιεύτηκε το 1982, *Multiculturalism for All Australians: Our Developing Nationhood* (Διαπολιτισμικότητα για όλους τους Αυστραλούς: Το Αναπτυσσόμενο Έθνος μας). Με το έγγραφο αυτό η διαπολιτισμικότητα παρουσιάζεται με τον ίδιο τρόπο που παρουσιάστηκε και στον Καναδά: ως ένα πυρηνικό χαρακτηριστικό της εθνικής ταυτότητας και της οικοδόμησης του Έθνους. Η Αυστραλιανή κυβέρνηση δημοσίευσε το 1989, ένα ακόμα πολιτικό έγγραφο, που επικεντρωνόταν στη διαπολιτισμικότητα, *The National Agenda for a Multicultural Australia* (Η εθνική agenda για μία Διαπολιτισμική Αυστραλία). Αυτό το έγγραφο σηματοδότησε ένα ακόμα βήμα προς τη διαπολιτισμικότητα, καθώς υποστηρίχθηκε ότι η αυστραλιανή κληρονομιά, είναι κυρίως βρετανική, και δευτερευόντος διαπολιτισμική. Κάνοντας μία επιστροφή στη διαπολιτισμική πολιτική το 1990, η κυβέρνηση του John Howard—ο οποίος, σύμφωνα με τον/την Joppke (2005) «είχε ανακηρύξει τον εαυτό του ως ένα κύριο επικριτή της διαπολιτισμικότητας» (σ. 247)—αναβίωσε μία περισσότερο χρηστική εκδοχή της διαπολιτισμικής πολιτικής, βασιζόμενη στις ανάγκες μίας παγκοσμιοποιημένης οικονομίας. Τα προγράμματα παρέχονται σε όλα τα σχολεία.

Τα προγράμματα που εφαρμόζονται στα σχολεία

Σχολικό πρόγραμμα από το Νηπιαγωγείο ως το τέλος του Λυκείου

1. **Anti-Racism Contact Officer (ARCO) Training** (Γραφείο επικοινωνίας και εκπαίδευσης για τον αντι-ρατσισμό)

Ο ρόλος του ARCO είναι να βοηθάει κάθε μέλος της σχολικής κοινότητας που επιθυμεί να καταθέσει κάποια καταγγελία για ρατσιστική συμπεριφορά. Το ARCO

μπορεί να βοηθήσει στην έγγραφη κατάθεση της καταγγελίας και να εξηγήσει στον καταγγέλοντα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του σε σχέση με τις διαδικασίες, όπως περιγράφονται στο [Responding to Suggestions, Complaints and Allegations policy](#) (Πολιτικές για την ανταπόκριση σε προτάσεις, παράπονα και καταγγελίες). Παρέχεται εκπαίδευση σε νεοδιορισθέντα στελέχη του ARCOs και στα στελέχη της διοίκησης, σε ετήσια συχνότητα και ανά περιφέρεια.

2. **Challenging racism** (Αμφισβήτηση του Ρατσισμού)

Τα υλικά του προγράμματος “The Challenging Racism” παρέχουν δραστηριότητες που υποστηρίζουν τη μάθηση των επαγγελματιών των σχολικών κοινοτήτων, σε σχέση με τα θέματα της κατανόησης του ρατσισμού, την εκπαίδευση για την ανάληψη ρόλου ARCO και τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των αντιρατσιστικών εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο σχολικό πλαίσιο.

3. **Cooling Conflicts** (Επίλυση συγκρούσεων)

Το Cooling Conflicts είναι ένα πρόγραμμα διαχείρισης συγκρούσεων που χρησιμοποιεί τεχνικές εκπαιδευτικού δράματος και διδασκαλία μεταξύ συνομηλίκων. Το πρόγραμμα βοηθάει τους μαθητές να εξετάσουν τον τρόπο με τον οποίο κλιμακώνεται μία σύγκρουση και τους διδάσκει να παρεμβαίνουν για να τη διαχειριστούν. Οι περιφέρειες προσφέρουν εκπαίδευση στο πρόγραμμα Cooling Conflicts για τα Λύκεια και στα δημοτικά που σκοπεύουν να εφαρμόσουν το πρόγραμμα.

4. **Identity, Culture and Conflict** (Ταυτότητα, Πολιτισμός και Σύγκρουση)

Το πρόγραμμα Identity, Culture and Conflict αποτελεί ένα μέσο/εργαλείο που απευθύνεται στο γυμνάσιο και λύκειο. Το εργαλείο περιλαμβάνει οχτώ βιντεοσκοπημένες ταινίες συνοδευόμενες από τον οδηγό του παρουσιαστή, σχεδιασμένες να εγείρουν παραγωγική συζήτηση σχετικά με τα θέματα του ρατσισμού, περιλαμβανόμενης της φύσης του ρατσισμού στα εκπαιδευτικά πλαίσια, την πολιτισμική

και γλωσσική διαφορετικότητα της Αυστραλίας και τη Συμφιλίωση. Αντίγραφο υπάρχει σε κάθε Λύκειο και κεντρικό σχολείο.

5. **Prejudice. No Way! (Διακρίσεις. Με τίποτα!)**

Το πρόγραμμα Prejudice. No Way! είναι ένα μέσο για την εκπαιδευτική πράξη με δραστηριότητες ενάντια στις διακρίσεις για τους μαθητές στα πρώτα τρία χρόνια της βασικής υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Σκοπό έχει να βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν αξίες, δεξιότητες και γνώση, που θα τους καταστήσουν ικανούς να σέβονται και να δίνουν αξία στον εαυτό τους και στους άλλους.

6. **The Racism. No way! (Ρατσισμός. Με τίποτα!)**

Η ιστοσελίδα αποτελεί ένα καινοτόμο εκπαιδευτικό έργο που έχει στόχο όλα τα μέλη των σχολικών κοινοτήτων της Αυστραλίας. Περιλαμβάνει ένα ολοκληρωμένο σύνολο μέσων για να βοηθήσει τα σχολεία, τους εκπαιδευτικούς, και τους μαθητές να κατανοήσουν και να καταπολεμήσουν τον ρατσισμό στα σχολεία.

7. **Roads to Refuge (Οι δρόμοι προς τη Μετανάστευση)**

Είναι ένα διδακτικό και μαθησιακό μέσο για τους μαθητές 5-10 ετών. Οι επτά συναντήσεις/συνεδρίες διαπραγματεύονται θέματα που σχετίζονται με το ταξίδι των προσφύγων και την εμπειρία της επανεγκατάστασης και χρησιμοποιεί ως μέσα τα βίντεο, τη μελέτη περιπτώσεων και τις δραστηριότητες στην τάξη. Ένα αντίγραφο είναι διαθέσιμο σε κάθε σχολείο.

Συμπεράσματα

Παρά την περιπλοκότητα και τις προκλήσεις που παρουσιάστηκαν, η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, αποκάλυψε κάποιες υποσχόμενες θετικά αποτελέσματα, πρακτικές για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των προγραμμάτων του αντιρατσισμού και της διαπολιτισμικότητας, ανά τον κόσμο. Οι υποσχόμενες θετικά αποτελέσματα πρακτικές, περιλαμβάνουν οκτώ βασικές στρατηγικές :

- Κοινοτικές Συνεργασίες και ανάπτυξη ικανοτήτων
- Αναγνώριση διατομικών ταυτοτήτων
- Δημιουργία προσιτών προγραμμάτων
- Προώθηση Ευαισθητοποίησης μέσω ειδικών εκδηλώσεων, αναγνώρισης και πολιτισμικής εκπαίδευσης.
- Συμμετοχή των νέων
- Έμφαση στις τέχνες και τον αθλητισμό
- Παρεμβάσεις σε μέσα μαζικής ενημέρωσης
- Σαφείς στόχοι και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους

Κοινοτικές Συνεργασίες και ανάπτυξη ικανοτήτων

Η βιβλιογραφία που εστιάζει στα αποτελεσματικά προγράμματα προτείνει ότι τόσο τα άτομα που είναι στόχοι του ρατσισμού όσο και οι πιθανοί δράστες του θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στα προγράμματα για τον αντιρατσισμό και τη διαπολιτισμικότητα. (NAAR, 2008. Dadzie, 1997). Σε προγράμματα όπου δυνητικοί δράστες είχαν ενεργό ρόλο στη διαπραγμάτευση βασικών κανόνων, έχει παρατηρηθεί μεγαλύτερη συμμετοχή σε δραστηριότητες του προγράμματος, καθώς επίσης υψηλότερα επίπεδα ανεκτικότητας και ομαδικής συνεργασίας (Dadzie, 1997, σ. 69). Ο διάλογος για

το ρατσισμό, όπως υποστηρίζουν ο Hattam & Atkinson (2006), «πρέπει να εμπλεκεί όλες τις πλευρές και αυτή είναι μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για οποιαδήποτε παιδαγωγική κατά του ρατσισμού»(p. 688)

Ο Dreher (2006) επιβεβαιώνει αυτήν την άποψη, επισημαίνοντας πως οι κοινοτικές στρατηγικές αντιρατσισμού που αναπτύχθηκαν στη Νότια Νέα Ουαλία μετά την 11 Σεπτεμβρίου 2001, επηρεάστηκαν από αυτές τις ιδέες ενάντια στο ρατσισμό και τις διακρίσεις. Η έκθεση του Dreher καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, ενώ οι στρατηγικές που υιοθετήθηκαν από τις κοινότητες ήταν αποτελεσματικές στην εξέταση του ρατσισμού και τη δημιουργία διαλόγου, αυτές οι στρατηγικές περιορίστηκαν σε μια εστίαση στις ατομικές συμπεριφορές και ευθύνες. Προκειμένου να καταπολεμηθεί ο διαδεδομένος, συστημικός ρατσισμός που οδηγεί σε μεμονωμένες πράξεις ρατσισμού και διακρίσεων, οι κοινότητες χρειάζονται τη κυβερνητική υποστήριξη στο μακροπρόθεσμο προγραμματισμό και την ανάπτυξη ικανοτήτων. (Dreher, 2006)

Αναγνώριση των πολυπαραγοντικών ταυτοτήτων.

Η ταυτότητα ενός ατόμου ποικίλει ανάλογα με την αλληλεπίδραση ενός ευρέος φάσματος παραγόντων. Αυτοί οι παράγοντες περιλαμβάνουν, χωρίς σαφώς να περιορίζονται, στη φυλή, τη θρησκεία, την εθνικότητα, το γένος, τη γλώσσα της πολιτιστικής κληρονομιάς, την κοινωνική τάξη, το σεξουαλικό προσανατολισμό, την εθνική προέλευση, τις δυνατότητες ενός ατόμου κ.λπ. Το σχετικό πλεονέκτημα ή μειονέκτημα των μεμονωμένων ατόμων και των ομάδων ανθρώπων είναι ότι επηρεάζονται από συστημικές και κοινωνικές προκαταλήψεις που σχετίζονται με αυτούς τους παράγοντες. Πολλά, αν όχι τα περισσότερα, από αυτά τα κινήματα κοινωνικών αλλαγών σήμερα συνδέονται με ένα ιδιαίτερο «δείκτη ταυτότητας». Αυτές οι πολιτικές στρατηγικές, που σχετίζονται με τις παραπάνω έννοιες αναφέρονται συνήθως ως «πολιτικές ταυτότητας». Εντούτοις, η διαδικασία της κατηγοριοποίησης των ανθρώπων και των πολιτικών στόχων από ιδιαίτερους δείκτες ταυτότητας, αντιπροσωπεύει μια σημαντική υπεραπλούστευση των ανθρώπινων ταυτοτήτων, των μοναδικών τους εμπειριών και της σύνθετης φύσης της συστημικής καταπίεσης.

Ένας από τους τρόπους αντίδρασης στους περιορισμούς της κατανόησης προσωπικών και ομαδικών ταυτοτήτων, που είναι αποτέλεσμα των άκαμπτων κατηγοριών, είναι να εξεταστούν οι πολυπαραγοντικές πτυχές των ταυτοτήτων των ανθρώπων και το φαινόμενο της σύνθετης ή πολλαπλής καταπίεσης. Η έννοια της πολυπαραγοντικής ταυτότητας περιγράφει τις πτυχές εκείνες των ταυτοτήτων ή/και εμπειρίες που σχετίζονται με παραπάνω από έναν δείκτη ταυτότητας. Με απλά λόγια, εστιάζει στη «διατομή» των πολλαπλών πτυχών των ανθρωπίνων ταυτοτήτων (για παράδειγμα, θηλυκό γένος, ακουστικές δυσκολίες, Ρώμη). Η έννοια της πολυπαραγοντικής ή διατομικής ταυτότητας συνδράμει στη διόρθωση της υπεραπλούστευσης, εμφανούς στη διόρθωση της λογικής που βασίζεται σε κατηγορίες και στην άκαμπτη πολιτική της ταυτότητας.

Δημιουργία προσιτών προγραμμάτων

Προγράμματα που επιτρέπουν στους νέους να συμμετάσχουν και να συνεργαστούν ανεξάρτητα από τις δυνατότητες, τη γλώσσα και την οικονομική τους κατάσταση.

Προώθηση της ευαισθητοποίησης μέσω ειδικών εκδηλώσεων, αναγνώρισης και πολιτισμικής εκπαίδευσης.

Η βιβλιογραφία δείχνει ότι η πολιτισμική συνειδητοποίηση μπορεί να προωθηθεί αποτελεσματικά μέσω της βιωματικής μάθησης και της επαφής ανάμεσα σε πολιτισμικές ομάδες που διαφέρουν. Η βιωματική μάθηση ορισμένες φορές, οδηγεί στη δημιουργία ενσυναίσθησης, η οποία είναι σημαντικής σημασίας στη καταπολέμηση του ρατσισμού και στη προώθηση της πολυπολιτισμικότητας σε ατομικό ή κοινοτικό επίπεδο. Συνεπώς η χρήση πρακτικών που οδηγούν στη βιωματική μάθηση, μπορεί να είναι πολύ χρήσιμη για τους επιστήμονες που σχεδιάζουν προγράμματα. Τέτοιο παράδειγμα αποτελούν οι τεχνικές που περιλαμβάνονται σε εκπαιδευτικά πλαίσια για το Ολοκαύτωμα. Στο δημοφιλές πρόγραμμα Lessons from Auschwitz (Διδάγματα από το Άουσβιτς), που οργανώνει το Ίδρυμα εκπαίδευσης του Ολοκαυτώματος της Βρετανίας (HET) συμμετέχουν κάθε έτος 6.000 σπουδαστές στη Πολωνία. Οι σπουδαστές συμμετέχουν

άμεσα και δυναμικά ερχόμενοι σε επίδραση με υλικά που που σχετίζονται με μια Ευρωπαϊκή γενοκτονία.

Συμμετοχή των Νέων

Ένας μεγάλος αριθμός των αντιρατσιστικών προγραμμάτων στις Ηνωμένες Πολιτείες και το Ηνωμένο Βασίλειο, (έχουν τη νεολαία, ως κύριο στόχο των υπηρεσιών που προσφέρουν τα προγράμματα) στοχεύουν στη νεολαία. Μεγάλο μέρος της βιβλιογραφίας για τα προγράμματα του αντιρατσισμού και της διαπολιτισμικότητας αναφέρει πως για την ανασκόπηση κατέφυγε σε εργασίες που γίνονται από τους νέους, ως αρχική βάση δεδομένων.

Αποτελεί κοινή πρακτική να επικεντρώνονται τα προγράμματα στη νεολαία, και φαίνεται να είναι σωστή επιλογή, καθώς είναι αυτοί που μπορούν να επιφέρουν αλλαγή μελλοντικά τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε συστημικό επίπεδο, μέσω της ενασχόλησης με την πολιτική

Έμφαση στις τέχνες και τον αθλητισμό.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση, τα προγράμματα που εστιάζουν στον αθλητισμό και τις τέχνες συχνά αναφέρονται ως ιδιαίτερα αποτελεσματικά. Καλλιτεχνικές εξερευνήσεις του ρατσισμού και του αντί-ρατσισμού ωφελούν τόσο αυτούς που σχεδιάζουν όσο και το κοινό-στόχο. Καθώς οι δημιουργοί μαθαίνουν από την εμπειρία της δημιουργίας (π.χ. καλλιτεχνικών παραστάσεων), και το κοινό επίσης προβληματίζεται για τα προβλήματα αυτά. Αυτά τα προγράμματα τέχνης χρηματοδοτούνται από σημαντικούς Βρετανικούς οργανισμούς, όπως το Monitoring Group, η οποία έχει υποστηρίξει τη φωτογραφία, τη βιντεοσκόπηση και άλλες οπτικές τέχνες (<http://www.monitoring-group.co.U.K./history/>). Η Ευρωπαϊκή εβδομάδα νεότητας 2007 υποστήριξε ότι οι προσεγγίσεις που βασίζονται στη τέχνη ως τη καλύτερη πρακτική, ενάντια στο ρατσισμό. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2007)

Το Show Racism the Red Card (Δείξτε στο ρατσισμό κόκκινη κάρτα!) είναι ένα ακόμη αντιρατσιστικό πρόγραμμα αναγνωρισμένο, σαν μια καλή και σωστή πρακτική, που οργανώνεται από τη κοινοτική – κυβερνητική συνεργασία του Σάντερλαντ της βορειοανατολικής Αγγλίας. «Χρησιμοποιεί τη δημοτικότητα και τον αντίκτυπο του ποδοσφαίρου ώστε να προκαλέσει και να αυξήσει την ευαισθητοποίηση για τον ρατσισμό και την προκατάληψη στην κοινωνία και έχει στη συνέχεια αποδειχθεί ένα από τα πιο επιτυχημένα, καινοτόμα και θετικά προγράμματα με τα οποία «Η Συνεργασία του Σάντερλαντ» και το δημοτικό συμβούλιο του Σάντερλαντ είχε ποτέ αναμιχθεί.» Με επικεφαλής πρώην επαγγελματίες ποδοσφαιριστές, προσφέρει στους νέους εργαστήρια κατά του ρατσισμού. Μετά από μία, χωρίς προηγούμενο, επιτυχία στο Σάντερλαντ, αυτή η πρακτική έγινε η βάση για αντίστοιχα προγράμματα σε όλη τη χώρα.

Παρεμβάσεις σε μέσα μαζικής ενημέρωσης

Το περιεχόμενο του Eurokid στοχεύει στη νεολαία, καθώς και το μέσο που χρησιμοποιεί (ιστοσελίδα). Το Διαδίκτυο προσφέρει πολλές δυνατότητες για την επικοινωνία μηνυμάτων σχετικά με τον αντιρατσισμό και τη διαπολιτισμικότητα σε ένα ευρύ κοινό. Είναι ιδιαίτερα προσιτό μέσο δεδομένου ότι οι περισσότερες πλέον δημόσιες εγκαταστάσεις (σχολεία, βιβλιοθήκες, κοινοτικά κέντρα και λοιπά) παρέχουν υπηρεσίες διαδικτύου. Ένα άτομο το οποίο ενδέχεται να βιώσει πίεση από τους συνομηλίκους για να συμμετάσχει σε ένα πραγματικό αντιρατσιστικό πρόγραμμα είναι πιθανόν να διερευνήσει νέες οπτικές και να αποκτήσει μια νέα επίγνωση για τον αντιρατσισμό και τη διαπολιτισμικότητα, ερχόμενος σε επαφή με τις διαδικτυακές αυτές πηγές.

Σαφείς στόχοι και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους

Δεν υπάρχει καμία εγγύηση για το είδος της στρατηγικής που οδηγεί σε επιτυχημένο αποτέλεσμα στα προγράμματα για τον αντιρατσισμό και τη διαπολιτισμικότητα, όμως, είναι σαφές ότι και τα μεμονωμένα προγράμματα πρέπει να έχουν συγκεκριμένους στόχους και μεθόδους για να κρίνουμε εάν τα προγράμματα αυτά επιτυγχάνουν τους στόχους τους.

Εν κατακλείδι

Όπως φαίνεται από όσα προαναφέρθηκαν δεν υπάρχουν απλές ή εύκολες απαντήσεις στα σύνθετα προβλήματα που προκύπτουν σε σχέση με το ρατσισμό, τη προκατάληψη και τις διακρίσεις στη σύγχρονη κοινωνία. Πράγματι, πολλοί από τους συγγραφείς που αναφέρονται στην ανασκόπηση αυτή υπογραμμίζουν ότι η ιστορική και συστημική φύση των προβλημάτων απαιτεί μακροπρόθεσμες και απαιτητικές προσεγγίσεις οι οποίες αφενός αμφισβητούν και εκθέτουν τις πηγές προέλευσης του ρατσισμού και των διακρίσεων, αφετέρου οικοδομούν την ικανότητα των ατόμων και των κοινοτήτων να θεραπευτούν από τη βλάβη που ήδη έχει προκληθεί καθώς και να αποτρέπουν την εμφάνιση τέτοιων στάσεων στο μέλλον.

Πρώτη σημαντική διάσταση αποτελούν οι κοινοτικές συνεργασίες, καθώς πολλά από τα προβλήματα που περιγράφονται παραπάνω, φαίνεται να επιλύονται μέσα από τις κοινοτικές συνεργασίες και την οικοδόμηση ικανοτήτων, ώστε να υπάρξει ανάπτυξη μακροπρόθεσμων, βιώσιμων προγραμμάτων ενάντια στο ρατσισμό και γενικότερα για τη διαπολιτισμικότητα. Οι συνεργασίες πρέπει να συμπεριλάβουν αμφότερες τις κοινότητες αλλά και τους δυνητικούς δράστες, όντας ευαίσθητοι προς τις ανάγκες και τις αδυναμίες της κάθε ομάδας. Σημαντική είναι η συμμετοχή από όλα τα επίπεδα της κυβέρνησης και οι προσπάθειες πρέπει να είναι συντονισμένες τόσο σε κοινοτικό όσο και σε κυβερνητικό επίπεδο. Οι οικονομικοί πόροι και το ανθρώπινο δυναμικό είναι δυο κρίσιμα συστατικά στην οικοδόμηση των απαραίτητων ικανοτήτων σε κοινοτικό επίπεδο, και η κυβέρνηση παίζει ένα ρόλο στον τομέα αυτό.

Δεύτερη σημαντική διάσταση είναι η αναγνώριση των διατομικών ταυτοτήτων, καθώς ο σχεδιασμός και η εφαρμογή ενός προγράμματος πρέπει να λαμβάνει υπ' όψη τις σύνθετες και περίπλοκες πραγματικότητες όλων των ατόμων που υφίστανται διακρίσεις σε πολλαπλά πεδία όπως το φύλο, η ικανότητα, η ηλικία, η κοινωνική τάξη και η σεξουαλική προτίμηση. Τρίτον, ο προγραμματισμός πρέπει να είναι προσιτός και κατάλληλος για τις κοινότητες –στόχους. Η δημιουργία ενός ασφαλούς και φιλόξενου περιβάλλοντος είναι σημαντική για πολλές κοινότητες που στερούνται τέτοιου δημόσιου

χώρου και η προσβασιμότητα είναι ένας σημαντικός παράγοντας για τις αγροτικές κοινότητες.

Τέταρτη σημαντική διάσταση η προώθηση της ευαισθητοποίησης μέσω ειδικών εκδηλώσεων και η πολιτισμική εκπαίδευση, οι οποίες μπορούν να είναι μία αποτελεσματική βάση οικοδόμησης σχέσεων εμπιστοσύνης μεταξύ των κοινωνικών ομάδων, πρέπει όμως να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον σχεδιασμό και την εφαρμογή των προγραμμάτων ώστε να αποφευχθεί οποιαδήποτε αρνητική αντίδραση.

Πέμπτο κρίσιμο σημείο είναι η δέσμευση και η συμμετοχή της νεολαίας για την πραγματοποίηση μακρόπνοων στόχων και τη δημιουργία προτύπων μίμησης. Έκτη σημαντική διάσταση, η εστίαση στις τέχνες και τον αθλητισμό που βοηθά στην άρση των φυλετικών εμποδίων, χτίζοντας φιλίες και σχέσεις και καταπολεμώντας τις διακρίσεις. Επιπλέον διάσταση είναι οι παρεμβάσεις στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, οι οποίες χαρακτηρίζονται ζωτικής σημασίας για την καταπολέμηση της αρνητικής εικόνας και των παρερμηνειών που έχει ως αποτέλεσμα στο κοινό η αρνητική εικόνα, που συχνά οδηγούν σε συμπεριφορές ρατσισμού και διακρίσεων. Τέλος, όγδοη σημαντική διάσταση είναι ο καθορισμός σαφών στόχων και η αξιολόγηση της επιτυχίας τους, τα οποία είναι απαραίτητα για την συνεχή ανάπτυξη του προγραμμάτων και της πολιτικής του αντιρατσισμού και της διαπολιτισμικότητας.

Παρά το ευρύ φάσμα των προοπτικών και των επιλογών στις πολιτικές του αντιρατσισμού και της διαπολιτισμικότητας, τρεις νέες κατευθύνσεις προκύπτουν ως πολλά υποσχόμενες στην ανάπτυξη σημαντικών προγραμμάτων στο μέλλον. Κατ' αρχάς, οι φορείς χάραξης πολιτικής και οι υπεύθυνοι για τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη των προγραμμάτων πρέπει να προσανατολίζονται στον προβληματισμό σχετικά με τη διαπολιτισμικότητα, τις διαφορές ισχύος και τις αδικίες, που έχουν ριζώσει στην ιστορία και αποτελούν την πηγή του ρατσισμού. Ένας τρόπος για να γίνει αυτό είναι να υιοθετηθεί η διαπολιτισμικότητα σαν μια έννοια πολιτικής καθοδήγησης. Τέλος, αν και πρέπει επίσης να τεθούν υπό προβληματισμό οι έννοιες του κοινωνικού συνυπολογισμού και της πλήρους συμμετοχής, μπορούν να αποτελέσουν κατευθυντήριες αρχές για την ανάπτυξη της πολιτικής και της πρακτικής που μπορεί να ενθαρρύνει τόσο την ποικιλομορφία όσο και την ισότητα στις διαπολιτισμικές και πολυεθνικές κοινωνίες.

Μεταφερσιμότητα - εφαρμοσιμότητα διεθνών πρακτικών στο ελληνικό σχολείο

Η μεταφορά και εφαρμογή των διεθνών πρακτικών στην ελληνική πραγματικότητα δεν μοιάζει αυτή τη στιγμή να είναι εφικτή χωρίς σημαντικές τομές στα δομικά στοιχεία και το σχεδιασμό του σχολείου, καθώς και με τις στοχεύσεις και τη μεθοδολογία ανάλογων παρεμβάσεων.

Ακολουθώς, μέσα από τις διαφορές ανάμεσα στα προγράμματα ευαισθητοποίησης στη διαφορετικότητα, κατά των διακρίσεων και ενάντια στο ρατσισμό στην Ελλάδα και στις χώρες του εξωτερικού, επιχειρείται η ανάδειξη των κυριότερων στοιχείων που καθιστούν τη μεταφορά αυτή δυσχερή έως ανέφικτη σήμερα.

Ωστόσο, τα παρακάτω σημεία διαφωτίζουν και προμηθεύουν κατευθυντήριες γραμμές για τη διαμόρφωση καινοτομικών προτάσεων για μια μακροπρόθεσμη και αποτελεσματική υλοποίηση ενός Σχεδίου Δράσης κατά του Ρατσισμού και των Διακρίσεων στην εκπαίδευση.

Θεματολογία

Η θεματολογία των προγραμμάτων που υλοποιούνται υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας είναι αποσπασματική και εστιάζεται σε μια μόνο πλευρά της διαφορετικότητας (π.χ. Ειδική Αγωγή, Προγράμματα ένταξης για μουσουλμανόπαιδα, παιδιά Ρομά κλπ.

Αντίθετα, τα αντίστοιχα προγράμματα του εξωτερικού είναι ολιστικά και περιλαμβάνουν όλες τις πτυχές της διαφορετικότητας ταυτόχρονα (φύλο, φυλή, εθνικότητα, θρησκεία, σεξουαλικό προσανατολισμό, αναπηρία κλπ).

Αποδέκτες των δράσεων

Οι αποδέκτες των δράσεων / προγραμμάτων στο εξωτερικό είναι τα παιδιά και οι νέοι που φοιτούν σε όλες στις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Επιπλέον, είναι οι γονείς τους, οι εκπαιδευτικοί και σε πολλές περιπτώσεις (Καναδάς, Αυστραλία, Ενωμένο Βασίλειο) ολόκληρες κοινότητες.

Στην Ελλάδα τα μεγάλα προγράμματα (βλέπε προγράμματα του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Δια Βίου Μάθησης: «Εκπαίδευση των παιδιών της Μουσουλμανικής Μειονότητας στη Θράκη», <http://www.museduc.gr/index.php>, Ένταξης Παλιννοστούτων και Αλλοδαπών- <http://www.keda.uoa.gr/> και Εκπαίδευσης κα Ένταξης Ρομά <http://phedps.uoi.gr/eekaae/ROMA/index.htm>) εστιάζουν μόνο στους συγκεκριμένους πληθυσμούς.

Θεωρητικό υπόβαθρο παρεμβάσεων

Τα προγράμματα που έχουν δημιουργηθεί και εφαρμόζονται στο εξωτερικό έχουν εξελιχθεί και διαμορφωθεί μέσα στο πέρασμα τού χρόνου και μέσα από τις κοινωνικές μεταβολές, από την πολιτική και τη θεωρία της ενσωμάτωσης και διαπολιτισμική εκπαίδευση στην αντι-ρατσιστική πολιτική και εκπαίδευση. Δηλαδή από τις αρχές της υποστήριξης των ‘διαφορετικών’ άλλων έτσι ώστε να ενσωματωθούν καλύτερα προς στις τακτικές τις αποκτήσεις αντι-ρατσιστικής συνείδησης και της κοινωνικής αλλαγής για σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Χρονική διάρκεια

Η χρονική διάρκεια των προγραμμάτων που υλοποιούνται υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας είναι περιορισμένης εμβέλειας και εκτείνεται από λίγους μήνες (προγράμματα Αγωγής Υγείας) έως 2-3 έτη (προγράμματα ένταξης, ΚΑΛΛΙΠΡΟΗ, ΚΑΛΛΙΠΑΤΕΙΡΑ κοκ).

Αντίθετα τα προγράμματα των ξένων χωρών είναι θεσμοθετημένα και ενταγμένα εξ αρχής οργανικά και μακροπρόθεσμα στο πρόγραμμα του σχολείου.

Επιμόρφωση εκπαιδευτικών

Απουσιάζει σχεδόν ολοσχερώς η επιμόρφωση των Ελλήνων εκπαιδευτικών σε ζητήματα διαφορετικότητας ή/και η ανάλογη εκπαίδευση κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, με εξαίρεση το Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Α.Π.Θ.

Αντίθετα, στις χώρες του εξωτερικού οι εκπαιδευτικοί επιμορφώνονται κατά τη διάρκεια των σπουδών τους ή/και αργότερα μέσω των φορέων που δραστηριοποιούνται στο χώρο κατά των διακρίσεων.

Διασύνδεση και συνεργασία με άλλους φορείς της κοινωνίας πολιτών

Στις χώρες του εξωτερικού, υπάρχει συνεργασία των σχολικών προγραμμάτων με εξωτερικούς φορείς που δραστηριοποιούνται στο χώρο της διαφορετικότητας, κάτι που σπάνια γίνεται στην Ελλάδα, με εξαίρεση ορισμένα θεατρικά δρώμενα τα οποία έχουν την άδεια του Υπουργείου να διεξαχθούν στη σχολική τάξη. Στις χώρες του εξωτερικού που αναφερθήκαμε οι παρεμβάσεις δημιουργούνται και υλοποιούνται από φορείς που εστιάζουν στις διαφορές και στελεχώνονται από μειονοτικές ομάδες.

Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία των προγραμμάτων που υλοποιούνται υπό την αιγίδα του Υπουργείου Παιδείας χρησιμοποιεί την παραδοσιακή διδακτική προσέγγιση.

Αντίθετα στις χώρες του εξωτερικού τα προγράμματα χρησιμοποιούν μεθόδους της βιωματικής μάθησης (βλ. Διαθεματικά project με την εφαρμογή πολυμέσων και τις καινούργιες τεχνολογίες, καλλιτεχνικές δραστηριότητες) και εμπλέκουν φορείς από την ευρύτερη κοινότητα (φεστιβάλ, αθλητικές εκδηλώσεις κλπ)

Βασικά ελάχιστα συμπεράσματα

Υπό το φως των διεθνών πρακτικών και των αποκλίσεων της ελληνικής περίπτωσης, καθίσταται σαφές ότι για να είναι αποτελεσματικά τα προγράμματα κατά του ρατσισμού και των διακρίσεων και ευαισθητοποίησης στη διαφορετικότητα στην Ελλάδα θα πρέπει:

1. να υπάρξει αλλαγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με την ένταξη ειδικών μαθημάτων σε όλες τις Σχολές των οποίων οι πτυχιούχοι παρέχουν υπηρεσίες όχι μόνο στο χώρο της εκπαίδευσης, αλλά και στο ευρύτερο κοινό.
2. Να θεσμοθετηθούν τέτοια προγράμματα επί μονίμου βάσεως μέσα στο σχολικό πρόγραμμα όλων των βαθμίδων
3. Να υπάρξει διασύνδεση με όλα τα επίπεδα της ευρύτερης κοινότητας (οικογένεια, δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς).

Βιβλιογραφία

Banks, J. A., & Banks, C. A., M. (2004). Handbook of research on multicultural education (2nd Ed.). New York: John Wiley & Sons.

Banks, J. A., & Banks, C. A. M. (2001). *Multicultural education: issues and perspectives* (4th Ed.). New York: John Wiley & Sons.

Bonnett, A., & Carrington, B. (1996). Constructions of anti-racist education in Britain and Canada. *Comparative education*, 32(3), 271-288.

Burnage (1989). *Runnymede Trust. Racism, anti-racism and schools; as summary of the Burnage Report*. London: Runnymede Trust.

Dadzie, S. (1997). *Blood, Sweat and Tears: A Report of the Bede Anti-Racist Detached Youth Work Project*. Youth Work Press. Retrieved from <http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails>

Dei, G. J. S. (2000). Towards an anti-racism discursive framework. In G. J. S. Dei & A. Calliste (Eds.), *Power, knowledge and anti-racism education: a critical reader* (pp.23-40). Toronto, Ontario, Canada: Fernwood.

Dreher, J. (2006). *Whose responsibility? Community anti-racism strategies after September 11, 2001*. UTS Shopfront Monograph Series No. 3., UTS ePress.

Fleras, A., & Elliot, J. L. (1992). *Multiculturalism in Candada: the challenge of diversity*. Scarborough, Ontario, Candada: Nelson.

Hattman, R. & Atkinson, S. (2006). Reconciliation as a frame for rethinking racism in Australia. *Social identities*, 12(6), 683-700.

Joppke, C (2004). The retreat of muoticulturalism in the liberal state: theory and policy. *The British journal of sociology*, 55(2), 237-257.

Joshee, R. (2004). Citizenship and multicultural education in Canada: from assimilation to social cohesion. In J. A. Banks (Ed.), *Diversity and citinzenship education: Global perspectives* (pp. 127-195). San Francisco: Jossey-Bass.

Kehoe, J. W. (1994). Multicultural education vs. anti-racist education: the debate and the research in Canada. *Social Education*, 58, 354-358.

Kymlicka, W. (1998). *Finding our way: rethinking ethnocultural relations in Canada*. Toronto, Ontario, Canada: Oxford University Press.

Landson-Billings, G. (1995). But that's just good teaching! The case for culturally relevant pedagogy, *Theory into practice*, 34(3), 159-165.

McLeod, K. A., & Krugly-Smolka, E. (1997), *Multicultural education: a place to start—A guideline for classrooms, schools and communities*. Winnipeg, Manitoba, Canada: Canadian Association of Second Language Teachers.

Moodley, K. A. (1995). *Multicultural education in Canada: historical development and current issues*. In J. A. Banks & C. A. McGee Banks (Eds.), *Handbook of research on multicultural education* (pp. 801-820). New York: Macmillan.

National Assembly Against Racism (NAAR). (2008). From <http://www.naar.org.uk/contact/aboutNAARasp>.

Ng, R. (2003). *Toward an integrative approach to equity in education*. In P. P. Trifonas (Ed.), *Pedagogies of difference: rethinking education for social change* (pp. 206-219). New York: RoutledgeFalmer.

Racial Incident Multi Agency Panel Angus (RIMAP). (2006). *Annual Report 2005-06*. Retrieved from <http://www.angus.gov.uk/ac/documents/RIMAPAnnualReport0506.pdf>.

Shields, C. M. (2000). *Learning from difference: considerations for schools as communities*. *Curriculum Inquiry*, 30, 275-294.

Short, G. (1999). *Antiracism education and moral behavior: lessons learned from the Holocaust*. *Journal of moral education*, (28(1), 49-62,

Slavin, R. E. (2001). *Cooperative learning and intergroup relations*. In J. A. Banks & C. A. M. Banks (Eds.), *Handbook of research on multicultural education*. San Francisco: Jossey-Bass.

Villegas, A. M. (1993). *Culturally responsive pedagogy for the 1990s and beyond*. Washington, DC: ERIC Clearinghouse on Teacher Education.

Whitaker, R. (1991). *Canadian immigration policy since Confederation*. Ottawa, Ontario, Canada: Department of Canadian Heritage.

Wood, P. and Gilbert, L. (2005). *Multiculturalism in Canada: Accidental Discourse, Alternative Vision, Urban Practice*. *International Journal of Urban and Regional Research*. Vol. 29.3, Sept. 2005, pp. 679-91.

Young, J. (1984). *Education in multicultural society: what sort of education? What sort of society?* In J. R. Mallea & J. Young (Eds.), *Cultural diversity and Canadian education: issues and innovations* (pp. 412-430). Ottawa, Ontario, Canada: Carleton University Press.

Young, J. (1995). Multicultural and anti-racist teacher education: a comparison of Canadian and British experiences in the 1970s and 1980s. In R. Ng, P. Staton, & J. Scane (Eds.), *Anti-racism, feminism, and critical approaches to education* (pp. 45-63). Toronto, Ontario, Canada: Ontario Institute for Studies in Education Press.

Ομάδα παραδοτέου

- Σοφία Τριλίβα, PSY.D. Επίκουρη καθηγήτρια Κλινικής Ψυχολογίας, Πανεπιστήμιο Κρήτης
- Τάνια Αναγνωστοπούλου, Ph.D. Κλινική Ψυχολόγος, Ινστιτούτο Ψυχολογίας και Υγείας, Θεσσαλονίκη
- Μίλτος Παύλου, Κοινωνιολόγος, Διευθυντής i-RED

Ομάδα Έργου		
Συνολικός Υπεύθυνος Έργου	Μίλτος Παύλου	Κοινωνιολόγος-Νομικός, Διευθυντής i-RED
Επιστημονική Υπεύθυνη Έργου	Σοφία Τριλίβα	Επίκουρος Καθηγήτρια Κλινικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Κύρια ερευνήτρια	Αναστασία Αναγνωστοπούλου	Διεύθυνση Ινστιτούτου Ψυχολογίας και Υγείας
Ερευνητής	Αθανάσιος Μαρβάκης	Αναπληρωτής Καθηγητής Κλινικής Κοινωνικής Ψυχολογίας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης
Συντονιστής Καταγραφής	Δημήτρης Παρσάνογλου	Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Εργαστήριο Σπουδών Φύλου και Ισότητας
Ερευνητής	Μιχάλης Μεντίνης	Ph.D., Manchester Metropolitan University
Ερευνήτρια	Στέλλα Μπουχούνα	M.Sc. Πτυχιούχος Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σχολικής-Εξελικτικής Ψυχολογίας, Α.Π.Θ.
Ερευνήτρια	Όλγα Καλογερίδου	Καταγραφή διαδικτυακών πρακτικών